СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 6.30, 18.09, 11.38;
Віцебск — 6.21, 17.58, 11.35;
Магілёў — 6.20, 17.58, 11.30;
Гомель—6.14, 17.58, 11.44;
Гродна—6.43, 18.26, 11.43;
Брэст—6.45, 18.25, 11.40.

МЕСЯЦ:
Першая квадра 12 сакавіка.

ІМЯНІНЫ:
Івана, Касьяна;
Бажэны, Хрысціны.

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

13 САКАВІКА 1992 г. пятніца, № 53 (21831)

● цана 50 кап.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

АБ ПАРАДКУ ДНЯ ДЗЕВЯТАЙ СЕСІІ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ ДВАНАЦЦАТАГА СКЛІКАННЯ

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Уключыць у парадак дня дзевятай сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь дванаццатага склікання наступныя пытанні:

1. Даклад Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Кебіча В. Ф. аб выкананні заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь аб падаткаабкладанні.

2. Аб праходжанні вайсковай службы грамадзянамі Рэспублікі Беларусь за яе межамі.

3. Кадравыя пытанні.

4. Аб рэарганізацыі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь і яго органаў.

5. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб каштоўных паперах і фондавай біржы» (другое чытанне).

6. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб таварных біржах» (другое чытанне).

7. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб цэнаўтварэнні».

8. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб кантрольнай палаце Рэспублікі Беларусь (другое чытанне).

9. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб процідзеянні манапалістычнай дзейнасці».

10. Аб праекце пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб фарміраванні валютных фондаў у 1992 годзе».

11. Аб праекце пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб часовым парадку валютнага рэгулявання і правядзення валютных аперацый на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь».

12. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб акцыянерных таварыствах, таварыствах з абмежаванай адказнасцю і таварыствах з дадатковай адказнасцю».

13. Аб праекце канцэпцыі мытнай палітыкі ў Рэспубліцы Беларусь і праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб асновах мытнай службы Рэспублікі Беларусь» (другое чытанне).

14. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб раздзяржаўленні і прыватызацыі дзяржаўнай уласнасці ў Рэспубліцы Беларусь».

15. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб імянных прыватызацыйных рахунках (чэкавых кніжках) і ўкладах у Рэспубліцы Беларусь».

16. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб прыватызацыі жыллёвага фонду ў Рэспубліцы Беларусь» (другое чытанне).

17. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб праве ўласнасці на зямлю».

18. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацыях» (другое чытанне).

19. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай навукова-тэхнічнай палітыцы».

20. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб статусе народнага дэпутата мясцовага Савета народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь» (другое чытанне).

21. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб прафесіянальных саюзах» (другое чытанне).

22. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб ветэранах» (другое чытанне).

23. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай маладзёжнай палітыцы ў Рэспубліцы Беларусь» (другое чытанне).

24. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб пенсіённым забеспячэнні грамадзян у Рэспубліцы Беларусь» (другое чытанне).

25. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове і зберажэнні гісторыка-культурнай спадчыны».

26. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай службе».

27. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб свабодным развіцці нацыянальных груп у Рэспубліцы Беларусь».

28. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай дапамозе сем'ям, якія выхоўваюць дзяцей».

29. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове здароўя грамадзян Рэспублікі Беларусь».

30. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб абароне Рэспублікі Беларусь».

31. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб статусе ваеннаслужачых і членаў іх сем'яў».

32. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб усеагульным вайсковым абавязку і вайсковай службе».

33. Аб ратыфікацыі дагавора «Аб звычайных узброеных сілах у Еўропе» і міжнародных дагавораў (пагадненняў), заключаных ад імя Рэспублікі Беларусь.

34. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай граніцы Рэспублікі Беларусь».

35. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб пагранічных войсках Рэспублікі Беларусь».

36. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь».

37. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове навакольнага прыроднага асяроддзя Рэспублікі Беларусь».

38. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб узмацненні адказнасці прадпрыемстваў, арганізацый, службовых асоб і грамадзян за экалагічныя правапарушэнні».

39. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб калектыўных дагаворах і пагадненнях».

40. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб Канстытуцыйным судзе Рэспублікі Беларусь».

41. Аб праекце канцэпцыі судова-прававой рэформы.

42. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб аператыўна-вышуковай дзейнасці».

43. Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у дзеючыя заканадаўчыя акты Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з прапановамі органаў і асоб, якія валодаюць правам заканадаўчай ініцыятывы (арыенціровачны пералік праектаў прыкладаецца).

44. Зацвярджэнне каштарыса расходаў, звязаных з дзейнасцю Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь і яго органаў.

45. Аб асноўных напрамках грашова-крэдытнай палітыкі Рэспублікі Беларусь на 1992 год.

46. Аб надзяленні Камітэта па зямельнай рэформе і землеўпарадкаванню пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь дадатковымі паўнамоцтвамі.

47. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб барацьбе з карупцыяй і арганізаванай злачыннасцю».

48. Аб стварэнні Часовай камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па вывучэнню правамернасці пераўтварэння Галоўнага ўпраўлення дзяржаўнага страхавання і яго органаў на месцах у Беларускую дзяржаўную страхавую камерцыйную арганізацыю і звязанай з гэтым дзейнасці некаторых службовых асоб.

49. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб парадку адклікання народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь».

50. Аб стварэнні Беларускага інстытута дзяржаўнага будаўніцтва і права.

51. Справаздача Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь аб выкананні Закона Рэспублікі Беларусь «Аб прыярытэтным сацыяльна-культурным і эканамічным развіцці сяла і аграпрамысловага комплексу».

52. Аб стварэнні свабоднай эканамічнай зоны ў раёне горада Брэста.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

11 сакавіка 1992 г. г. Мінск.

ДАДАТАК ДА ПУНКТА 43
Арыенціровачны пералік праектаў заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь

1. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю (Асноўны Закон) Рэспублікі Беларусь.

2 Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь» і праекце пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў у пастанову Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь».

3. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў ў Законы Рэспублікі Беларусь «Аб арэндзе», «Аб эканамічнай неплацежаздольнасці і банкрутстве», «Аб уласнасці ў Рэспубліцы Беларусь», «Аб прадпрыемствах у Рэспубліцы Беларусь» і праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб умацаванні выканаўчай улады ў Рэспубліцы Беларусь».

4. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб

(Заканчэнне на 3-й стар.).

ДА ВІЗІТУ Ў РЭСПУБЛІКУ БЕЛАРУСЬ

намесніка федэральнага канцлера, міністра замежных спраў ФРГ Ганса-Дзітрыха Геншэра

Сёння з афіцыяльным візітам у Рэспубліку Беларусь упершыню прыбывае намеснік федэральнага канцлера, міністр замежных спраў ФРГ Г.-Д. Геншэр.

Г.-Д. Геншэр нарадзіўся 21 сакавіка 1927 года ў Райдэбургу (зямля Саксонія-Ангальт). У 1946—1949 гг. вывучаў права і эканоміку ва універсітэтах Гале і Лейпцыга. У той перыяд быў членам Ліберальна-дэмакратычнай партыі Германіі, выбіраўся ў праўленне партыі ў зямлі Саксонія-Ангальт. Сваю юрыдычную адукацыю завяршыў у 1954 г. у Гамбургу пасля перасялення ў жніўні 1952 г. з ГДР у ФРГ. Займаўся адвакацкай практыкай. Быў адным з кіраўнікоў маладзёжнай арганізацыі Свабоднай дэмакратычнай партыі. У 1959 г. стаў адказным сакратаром фракцыі СвДП у бундэстагу ФРГ. З 1965 г. Г.-Д. Геншэр — дэпутат бундэстага. У 1968 г. быў выбраны намеснікам старшыні СвДП, а з 1974 г. па 1985 г. з'яўляўся яе старшынёй. У 1969—1974 гг. Г.-Д. Геншэр — міністр унутраных спраў, у 1974—1982 гг.— намеснік федэральнага канцлера і міністр замежных спраў ва ўрадзе СДПГ-СвДП. З кастрычніка 1982 г.— на тых жа пасадах ва ўрадзе ХДС/ХСС—СвДП. Поспехі свабодных дэмакратаў на агульнагерманскіх парламенцкіх выбарах у ФРГ адносяць у вялікай ступені на асабістую папулярнасць Г.-Д. Геншэра, падтрымку з боку выбаршчыкаў яго знешнепалітычных установак. У аснове палітычных поглядаў Г.-Д. Геншэра ляжыць лінія на ўмацаванне цеснага саюза ФРГ з заходнееўрапейскімі партнёрамі і ЗША, паглыбленне і расшырэнне працэсаў, якія адбываюцца ў рамках СБСЕ, а таксама імкненне да развіцця шырокага палітычнага дыялога паміж Усходам і Захадам.

УРАД ЗАЯЎЛЯЕ: ЗАБЕСПЯЧЭННЕ СУВЕРЭНІТЭТУ РЭСПУБЛІКІ—У ЦЭНТРЫ ЯГО ЎВАГІ

Выступленне Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь В. Ф. КЕБІЧА на сесіі Вярхоўнага Савета

Паважаны Прэзідыум!

Паважаныя народныя дэпутаты!

Прайшло каля двух месяцаў з таго часу, калі па прапанове ўрада Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прыняў законы аб новай сістэме падаткаў.

За гэты адносна невялікі адрэзак часу ўраду, яго фінансавым органам запатрабавалася распрацаваць і давесці да выканаўцаў сэнс і змест новай падатковай сістэмы, дапамагчы спецыялістам асвоіць яе, гэта значыць стварыць умовы, неабходныя для таго, каб новая сістэма працавала.

Зрабіць усё гэта было вельмі важна, паколькі пачаўшая дзейнічаць у нас у гэтым годзе падатковая сістэма па сутнасці ўключае ў сябе такія рычагі дзяржаўнага ўздзеяння на эканамічны механізм, якія адпавядаюць умовам пераходу да рынку і станаўлення незалежнасці рэспублікі.

Пры гэтым нельга было не лічыцца і з тым, што аналагічныя падатковыя сістэмы дзейнічаюць у іншых дзяржавах, з якімі нас звязваюць цесныя эканамічныя адносіны.

Неабходнасць новай падатковай сістэмы, натуральна, гэтым не вычэрпваецца. Праблема гэта намнога шырэйшая і, відаць, не лішнім будзе вярнуцца да таго, каб яшчэ раз узважыць, навошта спатрэбілася нам мяняць усю сістэму падаткаў і практычна нанава ствараць усё яе прававое забеспячэнне.

Справа ў тым, што старое заканадаўства аб падатках было заклікана абслугоўваць функцыяніраванне эканомікі, пабудаванай на прынцыпах жорсткай цэнтралізацыі і планава-размеркавальных адносін. Яно не магло адаптавацца да тых новых працэсаў, якія цяпер адбываюцца.

На працягу многіх гадоў асновай старой падатковай сістэмы быў падатак з абароту. Ён не насіў скразнога, універсальнага характару, праследаваў, у асноўным, фіскальныя мэты, ахопліваючы толькі спажывецкія тавары, і ва ўмовах адзінага жорсткага бюджэту выкарыстоўваўся цэнтрам як інструмент пераразмеркавання даходаў.

Інакш кажучы, тое, што стваралася больш прадукцыйнай працай у адной рэспубліцы, перадавалася другой, дзе эфектыўнасць гаспадарання была ніжэйшай. У нашай рэспубліцы такім чынам забіралася прыкладна трэць даходаў ад гэтага падатку. Як гэтыя сродкі выкарыстоўваліся далей, мы фактычна не ведалі.

Да таго ж старая сістэма не была напрамую звязана з тым, наколькі эфектыўна працуе прадпрыемства. Усё, што перавышала сярэднюю норму рэнтабельнасці, проста падлягала забіранню ў даход дзяржавы.

Наступная немалаважная акалічнасць заключаецца ў тым, што старая падатковая сістэма была цалкам звязана са строга фіксаванымі дзяржаўнымі цэнамі, якія дзейнічалі ў нас. Ва ўмовах рыначнай эканомікі, дзе цэны заўсёды рухомыя, яна страчвае свой першапачатковы чыста размеркавальны сэнс. Пры свабодных цэнах, калі колькасць цэн на адну і тую ж наменклатуру вырабаў павялічваецца ў дзесяткі, а то і сотні разоў, забяспечыць паступленне падатку з абароту стала б нават тэхнічна цяжка вырашальнай задачай.

І, нарэшце, падатковая сістэма і заканадаўства па падатках зусім не стваралі ўмоў для прыцягнення ў эканоміку рэспублікі замежнага капіталу. Нават сама структура гэтага заканадаўства рэзка, прычым у горшы бок, адрознівалася ад выкарыстоўваемага ў развітых краінах.

І наогул заканадаўства, што дзейнічала раней, насіла вельмі агульны характар і таму часта прыходзілася абапірацца не столькі на сам закон, як на розныя інструкцыі і растлумачэнні, якія на месцах нярэдка тлумачыліся вельмі адвольна.

Скажыце, калі ласка, ці можна будаваць новыя адносіны ў эканоміцы, выкарыстоўваючы зусім непрыгоднае для гэтага падатковае заканадаўства? Вядома ж, не. Нам была крайне неабходна зусім іншая, мабільная падатковая сістэма, якая магла б хутка прыстасоўвацца да рынку, і—галоўнае — адпавядаць інтарэсам рэспублікі.

Якім прынцыпам, на наш погляд, яна павінна адпавядаць? Перш за ўсё стымуляваць рыначныя адносіны. Гэта значыць актыўна зацікаўліваць вытворцаў у развіцці новых відаў дзейнасці, звязанай з вытворчасцю патрэбнай прадукцыі і аказаннем паслуг.

Падаткаабкладанне — вельмі складаная эканамічная сістэма. Яна закранае прадпрыемствы любых форм уласнасці, літаральна кожнага чалавека. З гэтага вынікае галоўнае патрабаванне: падатковая сістэма павінна мець трывалую заканадаўчую аснову. Інакш кажучы, як сама сістэма, так і яе складаемыя ў выглядзе асобных падаткаў павінны вызначацца парламентам і тым самым, што надзвычайна важна, гарантаваць правы падаткаплацельшчыкаў і ахоўваць інтарэсы бюджэту.

Гэтым не вычэрпваюцца патрабаванні, якім павінна адпавядаць падатковая сістэма. Яна павінна быць цэласнай, дзе ўсе віды падаткаў маюць унутраную ўзаемасувязь. Улічваць тэрытарыяльныя інтарэсы. Валодаць прастатой успрымання. Абыходзіцца мінімумам інструкцый і падзаконных актаў.

Вельмі важна, каб у яе была закладзена ідэя справядлівасці падаткаабкладання, дзе інтарэсы падаткаплацельшчыкаў і грамадства ў цэлым былі б збалансаваны. Яна павінна ствараць неабходныя прадпасылкі для рэалізацыі агульнадзяржаўных, у першую чаргу сацыяльных, праграм, забяспечваць абарону бедных, дзяцей, інвалідаў, пенсіянераў, студэнтаў, мнагадзетных сем'яў.

Нарэшце, заканадаўства аб падатках абавязана вырашаць і такую важную задачу, як забеспячэнне дакладнай арганізацыі службы кантролю за паступленнем падаткаў і непазбежнасці пакарання за ўхіленне ад іх уплаты. Тым больш, што ў сувязі з паяўленнем новых падаткаў, бурным ростам кааператываў, дробных, сумесных і цэлага рада іншых прадпрыемстваў у многа разоў павялічылася колькасць падаткаплацельшчыкаў, а з імі і колькасць выпадкаў злоснага ўхілення ад уплаты падаткаў.

Таму асаблівая адказнасць і цяжар работы па выкананню законаў аб падатках кладзецца на плечы Галоўнай дзяржаўнай падатковай інспекцыі рэспублікі і яе службы на месцах. Пры праверках інспекцыямі выяўляюцца факты ўтойвання падаткаў на дзесяткі мільёнаў рублёў. Нярэдка гэта адбываецца пры супраціўленні службовых асоб падатковым інспектарам.

У такіх умовах аб'ектыўна ўзнікла неабходнасць умацавання падатковай інспекцыі, стварэння ў яе структуры службы дазнання (інакш кажучы, падатковай міліцыі), якая змагла б аператыўна разглядаць справы з утойваннем падаткаабкладаемых даходаў, што падпадаюць пад дзеянне Крымінальнага кодэкса.

Паколькі новае падатковае заканадаўства было ўспрынята ў розных слаях грамадства неадназначна, урад з мэтай экспертызы сістэмы падаткаў стварыў дзве групы вучоных-эканамістаў. Адну з іх узначаліў доктар эканамічных навук Нікіценка Міхаіл Віктаравіч, другую — доктар эканамічных навук Куняўскі Макс Самуілавіч. Яны працавалі незалежна, але абедзве прыйшлі да вываду, што тая падатковая сістэма, якая ў нас сёння дзейнічае, якіх-небудзь прынцыповых недахопаў не мае.

Да гэтага ж вываду прыйшлі эксперты Міжнароднага валютнага фонду і Сусветнага банка рэканструкцыі і развіцця.

На працягу некалькіх тыдняў яны вывучалі стан эканомікі рэспублікі і далі падрабязныя рэкамендацыі ў адносінах да таго, як нам неабходна дзейнічаць. Сутнасць гэтых рэкамендацый заключаецца ў тым, што трэба праводзіць яшчэ больш жорсткую, чым цяпер, фінансава-крэдытную палітыку, не дапускаючы зніжэння падатковага напружання і максімальна абмяжоўваючы расходы бюджэту.

Усе рэкамендацыі — і вучоных, і зарубежных экспертаў — цяпер абагульняюцца і карыснае будзе выкарыстана. Але трэба лічыцца і з тым, што ў поўнай меры разважаць аб вартасцях і недахопах новай падатковай сістэмы можна будзе толькі пасля заканчэння хаця б двух-трох кварталаў, пасля таго, як яна поўнасцю праявіць сябе ў практыцы гаспадарання.

Пакуль жа для таго, каб зрабіць дастаткова поўныя аб'ектыўныя ацэнкі, часу прайшло занадта мала. Тым больш, што прайшоўшы з пачатку года перыяд для нашай эканомікі выдаўся вельмі цяжкім па прычынах, якія напрамую не звязаны з дзеяннем тых або іншых падаткаў.

Як вы ведаеце, у другой палавіне мінулага года ў народнай гаспадарцы рэспублікі пачалі праяўляцца некаторыя прыметы стабілізацыі. І трэба прама сказаць, што адбылося гэта не само па сабе, а дзякуючы тым мерам, якія мы з вамі прынялі .

Але ў студзені бягучага года абстаноўка рэзка змянілася. Вычарпаўшы наяўныя запасы ў частцы матэрыяльна-тэхнічных рэсурсаў і дагаворанасці мінулага года аб пастаўках, многія нашы прадпрыемствы сутыкнуліся з тым, што іх сумежнікі ў іншых рэгіёнах пайшлі на рэзкае згортванне сувязей. Яны аказаліся таксама перад наяўнасцю скарачэння заказаў на сваю прадукцыю.

Апошняе асабліва закранула канверсуемыя прадпрыемствы, дзе большую долю ў аб'ёме вытворчасці займаў выраб ваеннай тэхнікі. Цяжкасць гэтых працэсаў узмацнілася пераходам Расіі на свабодныя аптовыя, а затым і рознічныя цэны, што дало ў рукі многіх вытворцаў прадукцыі, асабліва манапалістаў, вельмі моцную зброю цэнавага націску на спажыўцоў і яшчэ больш пагоршыла становішча як у прамысловасці, так і ў сельскай гаспадарцы. Усё гэта пераплялося і паслужыла штуршком да зніжэння вытворчасці.

За два месяцы выпуск прамысловай прадукцыі скараціўся на 12,5 працэнта, а на прадпрыемствах абароннага профілю — на 30 працэнтаў. У калгасах і саўгасах вытворчасць мяса знізілася на 5, а малака — больш чым на 20 працэнтаў. Зменшылася вытворчасць харчовых і прамысловых тавараў. У выніку атрыманы нацыянальны даход знізіўся на 15 працэнтаў.

Па гэтых прычынах узніклі вялікія бюджэтныя цяжкасці. Яны ўзмацніліся яшчэ і тым, што мы ў інтарэсах насельніцтва палічылі заўчасным ісці на такое шырокае размарожванне рознічных цэн, як гэта зрабілі ў іншых рэспубліках былога Саюза. У студзені гэта абышлося бюджэту ў 3,5 мільярда рублёў, а ў лютым— больш чым у мільярд рублёў.

Такая ў агульных рысах эканамічная сітуацыя. Само сабой паўстае пытанне: як урад бачыць далейшае развіццё падзей?

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ЯК ЗАХАВАЦЬ БУКЕТ?

Зразаць кветкі трэба раніцай, неўзабаве пасля ўсходу сонца, калі ў раслінах асабліва многа вільгаці.

Вялікае значэнне мае ступень развіцця кветкі ў момант, калі яе зразаюць. Для розных сартоў ступень гэтая розная: **ружы** лепш зразаць у добра развітых, але яшчэ не зусім раскрытых бутонах; **гваздзікі** — у паўраспушчаных бутонах; **лілеі** — у стадыі афарбаваных бутонаў; **гладыёлусы** — калі распусціцца адна-дзве ніжнія кветачкі; **макі** — з лопнуўшымі бутонамі; **пахучы гарошак** — калі распусціцца першая кветачка; **вяргіні, астры, мацыёлу, наготкі** — калі распусціцца большая частка пялёсткаў.

Кветкі зразаюць не ножнамі, а вострым нажом, наўскос, і адразу апускаюць зрэзаныя сцябліны ў ваду.

Хрызантэмы і астры лепш ламаць, а не зразаць. Канцы галінак пры змене вады не падразаць, а ачышчаць, цвёрдай шчоткай ад гнілых частак.

Перад тым як апусціць сцябліну ў ваду, іх трэба падрэзаць вострым нажом, а галінкі бэзу, язміну, хрызантэм і г. д. расшчапіць унізе ў некалькіх месцах і ў шчыліны ўставіць кавалкі запалак, каб краі іх не сыходзіліся. Гэта ўзмоцніць усмоктванне вільгаці.

Перш чым паставіць кветкі ў вазу, усе лісты з ніжняй часткі сцябліны, якая будзе знаходзіцца пад вадой, трэба абрэзаць.

На ружах, як толькі іх унеслі ў пакой, неабходна ачысціць ад калючак тую частку сцябліны, якая будзе пад вадой, наўскос зрэзаць сцябліну і расшчапіць яе. На ноч ружы трэба выцягнуць з вады, добра прамыць канцы сцяблін, шчыльна загарнуць у мокрую газету і пакласці ў халоднае месца ці, разам з паперай, у таз або ванну з вадой.

Зрэзаныя кветкі нельга ставіць у вельмі халодную ваду. Аднак і ў гарачую ваду іх ставіць не трэба. Вада павінна быць пакаёвай тэмпературы.

СТАДЫЁН

СПАРТКОМПЛЕКС У КВАТЭРЫ

Невялікі спарткомплекс (2×1,5) займае плошчу 3 квадратныя метры. Яго можна абсталяваць у пакоі любой формы: як прамавугольнай, так і квадратнай. Захаваўшы прыкметы вялікага комплексу, ён мае некаторыя адрозненні. Т-падобны малюнак столевых гарызантальных бэлек заменены на Г-падобны. Памер бэлек 2 і 1,5 м.

Гэта канструкцыя падпіраецца знізу дзвюма стойкамі перакладзіны з вінтамі М 20, якія ўстанаўліваюцца пад доўгай бэлькай: адна— у цэнтры яе вуглавога злучэння з кароткай бэлькай, другая — на адлегласці 750 мм ад першай. Абедзве гарызантальныя бэлькі на свабодных канцах маюць металічныя пласціны для мацавання комплексу да сцен. Трэцяя пласцінка накладваецца ў месцы іх злучэння.

Такім чынам, уся Г-падобная канструкцыя комплексу прыціснута да столі стойкамі перакладзіны, а яе канцы мацуюцца да сцен. Устойлівасць сістэме надае і нахільная трохвугольная лесвіца. Яна працягнута з ніжняга вугла пакоя да цэнтра злучэння гарызантальных бэлек і з'яўляецца дадатковым мацаваннем комплексу.

Пад доўгай бэлькай, акрамя перакладзіны з вярчальнай лонжай, размешчаны і кольцы, якія можна замяніць на трапецыю. Пад кароткай бэлькай, у цэнтры, побач з бакавінай лесвіцы падвешаны канат.

Далей ад сцяны, на вышыні 1,5 м ад столі, размешчаны арэлі.

Ліяна з вакуумнай цыліндрычнай гумы працягнута прыблізна ад цэнтра адной гарызантальнай бэлькі да цэнтра другой. Пацясніўшы яе да канцоў бэлек ці да цэнтра, можна падвесіць і другую.

Пад арэлямі ўздоўж сцяны можна паставіць ложак ці пакаёвую катальную горку.

Такім чынам размяшчаюцца ўсе асноўныя снарады спарткомплексу.

ГЭТЫЯ МОДНЫЯ ЗЕРНЕВЫЯ РАСТКІ

У апошнія 20 гадоў зерневыя расткі сталі вельмі моднымі— у ЗША і Вялікабрытаніі, у некаторых іншых краінах. У Кітаі ж яны папулярныя прыблізна з 3.000-га года да нашай эры.

Што прыгоднае для прарошчвання? Часцей за ўсё прарошчваюць жыта і пшаніцу. Апрача таго, насенне сардэчніку, фасолі, бобу, гароху, гарчыцы, капусты, проса, сланечніку, чачавіцы, грэчкі, ячменю, аўсу, лёну, кукурузы, радыскі, шпінату і інш.

Не прыгоднае для прарошчвання насенне кавуна, дыні, гарбуза, агуркоў, бульбы, памідораў, перцу, баклажанаў, тытуню, а таксама насенне чарнаплоднай рабіны. Яны гаркаватыя на смак а таксама і таксічныя.

Пажыўная каштоўнасць. Калі на 70-м годзе жыцця двойчы лаўрэат Нобелеўскай прэміі венгр Сент-Дьердзі пачаў штодзённа есці на снеданне прарошчаныя парасткі раслін, адкрыў, што ніколі яшчэ не адчуваў сябе так добра. Ён заўсёды быў хваравітым, слабым, лёгка захворваў рознымі хваробамі, а пасля ўжывання парасткаў стаў зусім здаровы. Кожную раніцу ён з'ядаў жменю пшанічнага вотруб'я, сталовую лыжку расткоў, некалькі сушаных фруктаў: урук, разынкі і іншыя, заліўшы ўсё гэта шклянкай малака.

Насенне накоплівае ўсё, што расліны лічаць неабходным даць свайму патомству. Калі насенне пачынае прарастаць, то тлушч і вугляводы, што знаходзяцца ў ім, пераўтвараюцца ў вітаміны, цукар і бялок.

Як прарошчваць насенне? Усё залежыць ад віду насення. Насенне бабовых трэба пакласці ў шклянку, заліць вадой і, асабліва ў першыя тры дні, некалькі разоў на дзень мяняць ваду.

Насенне пшаніцы прарастае лягчэй за ўсё. Узяць шклянку, пакласці на яе пластмасавае сітца, насыпаць чайную лыжку насення, у шклянку наліць вады так, каб яна толькі падмочвала насенне, яно не павінна ў ёй плаваць. Сітца прыўзняць, змяніць ваду ў шклянцы і... увесь догляд.

Агульны прынцып такі: першыя дні прарошчваць насенне трэба ў цёмным і цёплым месцы, гэта значыць пры пакаёвай тэмпературы. Толькі потым яго можна паставіць на святло і сонца.

УРАД ЗАЯЎЛЯЕ: ЗАБЕСПЯЧЭННЕ СУВЕРЭНІТЭТУ РЭСПУБЛІКІ—У ЦЭНТРЫ ЯГО ЎВАГІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Адказаць на яго выключна складана, таму што ў выніку дзеяння мноства фактараў узнікае высокая ступень няпэўнасці.

Тым больш, што на нашу эканоміку аказваюць моцнае ўздзеянне працэсы, якія адбываюцца ў эканоміцы Расіі, і перш за ўсё спад вытворчасці ў асноўных галінах і высокія тэмпы лібералізацыі цэн. Асабліва адчувальным будзе пераход да свабодных цэн на энерганосьбіты, таму што ў адпаведнасці з расійскай праграмай эканамічных рэформ ужо да канца гэтага года яны могуць дасягнуць узроўню цэн сусветнага рынку.

Гэта азначае, у прыватнасці, што, калі сёння, як мы дагаварыліся з нафтаздабываючымі прадпрыемствамі Цюмені, адна тона нафты абыходзіцца нам у сярэднім 448 рублёў, то не выключана, што ўжо ў бліжэйшы час нам прыйдзецца плаціць за яе 2,5 — 3 тысячы, а да канца года — намнога больш. Гэта настолькі разаральна для эканомікі, што нават цяжка ўявіць.

Цэны на нафту невыпадкова называюць базавымі. Ад іх, быццам кругі па вадзе ад кінутага каменя, разыходзяцца тысячазвённыя ланцужкі цэн па ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Разлікі, ды і практыка, даказваюць, што павышэнне цэн на нафту выклікае амаль такое ж павелічэнне аптовых і рознічных літаральна на ўсю прадукцыю прамысловасці і сельскай гаспадаркі. Ёсць у эканоміцы пэўныя залежнасці, і ад гэтага нікуды не дзенешся.

Спецыялісты нашага Міністэрства сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання зрабілі некалькі, я сказаў бы, адносна мяккіх варыянтаў разлікаў магчымых вынікаў для рознічных цэн на прадукты харчавання ў сувязі з падаражаннем нафты і нафтапрадуктаў. Як паказваюць разлікі, яны могуць падскочыць у тры—пяць разоў. І я з трывогай думаю: ці хопіць нам у бюджэце сродкаў, каб у выпадку ўзнікнення такой сітуацыі кампенсаваць вынікі гэтага хаця б найбольш неабароненай частцы насельніцтва.

Але справа не толькі ў цэнах. Нельга не ўлічваць, што сітуацыя з нафтай у краінах СНД набліжаецца да крытычнай рысы. Зніжэнне здабычы «чорнага золата» ідзе імкліва: 1988 год — 624 млн. тон, 1991 год — 518 млн. тон, прагноз экспертаў на 1992 год — 460—480 млн. тон.

Агульны паліўны баланс у Расіі, на Украіне і ў іншых рэгіёнах складваецца настолькі цяжка, што нават па шматразова ўзрослай цане набыць нафту будзе выключна складана.

Мы ў рэспубліцы на сваіх заводах штогод перапрацоўвалі прыкладна 40 мільёнаў тон нафты. Ужо ў мінулым годзе і ў пачатку гэтага былі буйныя зрывы ў яе пастаўках. Для ўласнага забеспячэння нафтапрадуктамі ў гэтым годзе нам трэба як мінімум 25 мільёнаў тон. Неаднаразовыя сустрэчы, перагаворы на ўсіх узроўнях у расійскім урадзе, непасрэдна з пастаўшчыкамі нафты далі магчымасць к цяперашняму часу заключыць дагаворы толькі на 14,7 мільёна тон. Праўда, па цане, як я ўжо гаварыў, больш ці менш для нас падыходзячай, але з сустрэчнымі пастаўкамі асобных відаў тавараў, прадуктаў харчавання і матэрыяльна-тэхнічных рэсурсаў. Работа па выяўленню магчымасцей павелічэння паставак нафты працягваецца, аднак ідзе выключна цяжка.

Таму хачу звярнуць увагу, што эканомія нафтапрадуктаў, скарачэнне страт становяцца сёння сапраўды пытаннем нумар адзін. Гэта не фармальны заклік. Гэта крайняя неабходнасць, таму што ў цэлым у параўнанні з мінулым годам ні аб якім павелічэнні паставак у рэспубліку нафты і іншых энергарэсурсаў гаварыць не прыходзіцца, хутчэй наадварот. Забеспячэнне ж палівам за кошт уласных крыніц — справа не аднаго года. І ніякіх ілюзій наконт гэтага не павінна быць.

Я закрануў толькі адну з праблем. Такіх пытанняў многа, і ад вырашэння іх у вялікай ступені будзе залежаць, як складзецца ў нас бягучы год.

І ўсё ж, з улікам той структуры вытворчасці, якая ў нас сёння ёсць, і той работы, якая вядзецца на ўсіх узроўнях, а сутнасць яе ў тым, каб прама зацікавіць пастаўшчыкоў у адгрузцы нам неабходных рэсурсаў, ёсць падставы думаць, што спад вытворчасці ў наступныя месяцы можа быць некалькі меншым, чым у студзені —лютым, але пагасіць яго поўнасцю не ўдасца.

Паводле ацэнак спецыялістаў, якія, увогуле, супадаюць з ацэнкамі ўрада, у прамысловасці спад можа быць як мінімум 8—10 працэнтаў, а то і больш. Не выключана, што значна вышэй за гэты ўзровень будзе спад у хімічнай і нафтахімічнай прамысловасці, а таксама ў асобных галінах машынабудавання.

Урад вельмі занепакоены тым, як складзецца становішча ў аграрным сектары эканомікі. Зразумела, што ад гэтага залежыць узровень дабрабыту нашага насельніцтва. Да цяперашняга часу, дзякуючы вялікім намаганням працаўнікоў вёскі, удавалася падтрымліваць адносна нармальнае забеспячэнне прадуктамі харчавання.

Аднак тая сітуацыя, якая склалася ў аграпрамысловым комплексе — зніжэнне вытворчасці, змяншэнне паталоўя і прадукцыйнасці жывёлы, падзенне дысцыпліны, — не можа не выклікаць трывогі. З гэтага стану агульнымі намаганнямі трэба выходзіць як мага хутчэй.

Урад будзе рабіць усё для таго, каб забяспечыць максімум дзяржаўнай падтрымкі вёсцы, прычым як калгасам і саўгасам, так і набіраючаму сілу фермерству. Сюды цяпер перадаецца большая частка цэнтралізавана размяркоўваемых матэрыяльных рэсурсаў, практычна ўсе рэсурсы з фонду стабілізацыі, павялічваюцца пастаўкі будаўнічых і іншых матэрыялаў.

Але і адносіны да рэсурсаў, якія дастаюцца з такой цяжкасцю, неабходна змяніць. Трэба падняць і адрамантаваць усю тую тэхніку, якая ў нядбайных гаспадароў разукамплектавана, іржавее пад адкрытым небам. Усякага дабра, якое дачасна выйшла са строю, набярэцца, напэўна, на сотні мільёнаў рублёў. Хіба гэта не рэзерв?

Вырашаюцца пытанні забеспячэння пасяўной бензінам і дызельным палівам. Мы нядаўна гэтыя праблемы вельмі падрабязна разгледзелі ва ўрадзе з удзелам кіраўнікоў абласцей.

Цяпер тут склалася такое становішча. На 1 сакавіка на нафтаскладах і базах Дзяржкамнафтапрадукта і Міністэрства сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання дызельнага паліва мелася дастатковая колькасць. Горш з бензінам. Тут запасы склалі 75 тысяч тон супраць 114 тысяч тон у мінулым годзе. Гэта ўсяго, а ў сховішчах Міністэрства сельскай гаспадаркі і прадуктаў харчавання астаткі знізіліся на 19 тысяч тон, г. зн. амаль на трэць. Цяпер прымаюцца экстранныя меры, каб паправіць справу. Прыйдзецца, відаць, закрануць усіх астатніх спажыўцоў і рыначны фонд. Спатрэбіцца — наогул прыпыніма продаж бензіну для асабістых транспартных сродкаў, але вёску палівам забяспечым.

Урад строга папярэдзіў старшыню Камітэта па нафтапрадуктах, што ён нясе за гэта асабістую адказнасць, і ў тым выпадку, калі на пасяўной адбудуцца якія-небудзь вялікія збоі з гаручым, будзе зняты з займаемай пасады.

Не магу не сказаць адкрыта і аб тым, што, як Старшыня Савета Міністраў, я не задаволены работай кіраўнікоў аграпрамысловага комплексу рэспублікі. І больш не пацярплю тых дэмаршаў, якія яны робяць пры самай нязначнай крытыцы ў іх адрас за непаваротлівасць, адрыў ад рэчаіснасці, за непрыняцце неабходных мер для забеспячэння патрэб сельскагаспадарчай вытворчасці.

Ураду добра вядома, наколькі ўскладніліся сёння эканоміка гаспадарак, іх фінансавае становішча. Абвастрыліся праблемы з забеспячэннем крэдытнымі рэсурсамі.

Гэтыя пытанні цяпер вырашаюцца. Максімум на працягу 10 дзён будзе пагашана запазычанасць гаспадаркам у суме 320 млн. рублёў за прададзеную дзяржаве ў чацвёртым квартале мінулага года жывёлагадоўчую прадукцыю. Будуць падмацаваны крэдытныя рэсурсы Белаграпрамбанка. На гэтыя мэты для прымянення льготнага крэдытавання накіравана да 25 працэнтаў сродкаў Рэспубліканскага фонду стабілізацыі эканомікі.

Гаворачы аб крэдытах, не магу не адзначыць няправільную пазіцыю Нацыянальнага банка. Не лічачыся з асаблівасцямі аграрнага сектара і той роляй, якую ён адыгрывае ў эканоміцы рэспублікі, Нацыянальны банк прадае яму крэдытныя рэсурсы з сярэдняй стаўкай у размеры 20 працэнтаў. Гэта значыць, як і ўсім астатнім карыстальнікам.

Такая высокая стаўка занадта цяжкая для АПК. Вытворчы цыкл тут намнога большы, чым, скажам, у прамысловасці, таму магчымасць хуткага вяртання крэдыту выключана. Гэта вядзе да нарастання крэдытнай запазычанасці па прычынах, якія мала залежаць ад саміх гаспадарак. Няўжо кіраўніцтва Нацыянальнага банка не разумее, што неабходна праводзіць гібкую крэдытную палітыку, якая б не тармазіла, а дапамагала развіццю вытворчасці?

Улічваючы тое становішча, якое склалася ў сельскай гаспадарцы, прапануецца знізіць па сельскагаспадарчых прадпрыемствах адлічэнні на сацыяльнае страхаванне з 40,8 працэнта да 35 працэнтаў. Гэта дасць амаль 1,5 млрд. рублёў.

Пэўную частку сродкаў зберагуць гаспадаркі і ў выніку прапануемага зніжэння плацяжоў у дарожны фонд.

Знізіцца падатковая нагрузка на сельскае насельніцтва ў сувязі з намячаемай адменай для яго падатку на нерухомасць. Гэта каля 200 мільёнаў рублёў.

Урад таксама падтрымлівае думку работнікаў сельскай гаспадаркі аб тым, каб вызваліць гэту галіну ад адлічэнняў у фонд занятасці. Сёння беспрацоўе сялу не пагражае, а зняцце адлічэнняў, гэта, як-ніяк, больш як 200 мільёнаў рублёў.

Усё гэта — рэальная падтрымка. Але, вядома, мы разумеем, што шматлікія праблемы сяла гэтым не знімаюцца. І ўрад шукае дадатковыя магчымасці. Прапрацоўваецца рад варыянтаў. У прыватнасці, скараціць расходы на аплату тэхнікі, якая набываецца гаспадаркамі, шляхам частковай кампенсацыі затрат з бюджэту праз органы Аграснаба або павялічыць прамое фінансаванне з дзяржаўнага бюджэту на вапнаванне глеб, меліярацыю і іншыя мэты.

Не выключаецца і варыянт зніжэння падатку на дабаўленую вартасць на прадукцыю, што пастаўляецца ўнутранаму рынку. Цяпер вядуцца разлікі, якія пакажуць, які варыянт найбольш прымальны.

Увогуле, урад пастаянна будзе вяртацца да пытанняў аказання дапамогі сялу і карэкціраваць яе з улікам канкрэтнай абстаноўкі.

Але хацеў бы тут падкрэсліць і іншае. Нельга думаць, што ўвесь дабрабыт аграрнага сектара залежыць ад дзяржавы. У значна большай меры ён залежыць ад работы самога аграрнага сектара.

Кіраўнікам гаспадарак трэба разумна падыходзіць да расходаў. Нярэдка яны, на жаль, робяцца без ацэнкі вынікаў таго, як гэта адаб'ецца на эфектыўнасці. Ёсць нямала фактаў, якія сведчаць аб тым, што гаспадаркі часта робяць такія затраты, без якіх можна было б абысціся, а стымуляванне працы і звязаныя з гэтым расходы застаюцца дзесьці на другім плане. У канчатковым выніку гэта дрэнна адбіваецца і на вытворчасці, і на настроі людзей.

Я таксама думаю, што ў цяперашніх умовах было б вялікай падмогай для сялян пашырэнне натуральнай аплаты. На месцах павінны паклапаціцца аб тым, каб аплата працы часткова праводзілася, напрыклад, зернефуражом, караняплодамі, іншай прадукцыяй. Гэта неяк дапаможа сельскаму жыхару справіцца з яго штодзённымі клопатамі.

Знаходзячы спосабы вырашэння вельмі вострых праблем у сельскай гаспадарцы, урад у сваю чаргу разлічвае, што гэта абернецца адпаведнай аддачай.

У земляробстве ёсць падставы выйсці сёлета на больш высокія паказчыкі, чым у мінулым годзе, які, як вядома, быў вельмі неспрыяльным. Што датычыць жывёлагадоўлі, то тут абстаноўка намнога больш складаная. Той спад, які ўжо дапушчаны, поўнасцю выправіць, напэўна, не ўдасца, але ёсць магчымасць яго значна скараціць.

Ва ўсякім разе, паводле нашых ацэнак, у цэлым валавая прадукцыя сельскай гаспадаркі ў бягучым годзе можа захавацца на ўзроўні мінулага года. У крайнім выпадку быць на 3—5 працэнтаў ніжэй.

Але яшчэ раз падкрэсліваю, што гэта толькі ў тым выпадку, калі мы будзем аказваць гэтай важнейшай галіне ўсялякую дапамогу і гэта дапамога будзе выкарыстана найлепшым чынам.

Ёсць таксама падставы да таго, каб утрымаць спажывецкі рынак. Па нехарчовых таварах год прагназіруецца з невялікім прыростам у межах двух працэнтаў. Што датычыць харчовых тавараў, то тут вытворчасць у асноўным будзе залежаць ад таго, як пойдуць справы ў сельскай гаспадарцы.

Эканамічная абстаноўка ў многім будзе ўскладняцца тым, што ўзровень цэн ва ўмовах іх лібералізацыі пакуль не дасягнуў і пры велізарным дэфіцыце на таварным рынку не мог дасягнуць сваёй мяжы.

Толькі ў студзені гэтага года зводны індэкс рознічных цэн у адносінах да снежня склаў 240 працэнтаў. Мяркуючы па дынаміцы цэн, зыходзячы з таго, што пачынае адбывацца з цэнамі на энерганосьбіты, а таксама суадносінамі попыту і прапанавання, гэты індэкс к канцу года можа падвоіцца. І, зразумела, запатрабуюцца адпаведныя меры падтрымкі насельніцтва, асабліва работнікаў сацыяльнай сферы, фінансуемай з бюджэту. Размова перш за ўсё ідзе аб зарплаце настаўнікаў, урачоў, работнікаў культуры.

Да таго ж у нас да канца не вырашаны пытанні фінансавання арміі, унутраных і пагранічных войск, прадстаўніцтваў рэспублікі за рубяжом, а іх трэба вырашаць, прычым не адкладваючы.

Усё гэта, безумоўна, створыць дадатковае напружанне ў бюджэце, ускладніць грашовае абарачэнне і абстаноўку з крэдытнымі рэсурсамі.

Па гэтых прычынах істотна знізяцца інвестыцыйныя магчымасці прадпрыемстваў і бюджэту. У сувязі з гэтым і я хацеў бы гэты момант выдзеліць, абвастраюцца праблемы жыллёвага будаўніцтва. Мы сёння не можам гарантаваць грамадзянам атрыманне жылля бясплатна. Значная частка яго будзе будавацца насельніцтвам за кошт уласных сродкаў, у тым ліку праз ЖБК. Аднак працэнтная стаўка першага ўзносу і працэнты з крэдыту на набыццё жылля будуць максімальна зніжаны. Тэрмін вяртання крэдыту прапануецца падоўжыць да 50 гадоў.

Ацэньваючы тут агульную сітуацыю і асобныя вострыя моманты, я, натуральна, сканцэнтраваўся галоўным чынам на тым, што мае адносіны да падаткаў і бюджэту, але, як вы разумееце, урад клапоціць не толькі гэтыя праблемы. У цэнтры нашай увагі пастаянна знаходзіцца ўвесь спектр пытанняў унутранай і знешняй палітыкі, нацэленых на забеспячэнне дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі. На гэты конт урад распрацаваў спецыяльны дакумент, дзе на аснове аналізу цяперашніх працэсаў зроблена пераацэнка рада нашых поглядаў і вызначаны крокі і напрамкі як бягучага, так і доўгатэрміновага характару, у якіх мы будзем дзейнічаць не толькі ў адносінах з краінамі СНД, але і іншымі дзяржавамі. Цяпер ён дапаўняецца падрабязным рабочым планам з канкрэтнымі тэрмінамі і адказнымі за выкананне.

Асаблівае месца ў тых эканамічных мерах, якія ажыццяўляюцца, належыць падатковай сістэме, паколькі яна фарміруе даходную частку бюджэту і ад яе залежыць размер расходаў. Гэта вельмі важна ўсім усвядоміць.

Вядома, які напружаны бюджэт мы прынялі на гэты год. Таму павінен быць узважаны падыход да таго, якія сапраўды ёсць рэальныя магчымасці, каб пайсці на зніжэнне падаткаў.

Урад і сам, паверце мне, разумее, наколькі цяжкі той падатковы прэс, які сёння закладзены ў бюджэце. Але і вытворцы прадукцыі, усе падаткаплацельшчыкі павінны рэальна ацэньваць магчымасці зніжэння гэтага прэса. Бюджэт можа даць толькі тое, што ён атрымае. І наогул, давайце будзем шчырымі: хіба калі-небудзь падаткаплацельшчык можа быць задаволены падатковым цяжарам?

Так, груз падаткаў у нас цяжкі. Але гэты цяжкі груз некаторы час павінны адчуваць усе — і прадпрыемствы, і грамадзяне. Тут, як кажуць нікуды не дзенешся.

Яшчэ раз хачу падкрэсліць, што ў прынцыповых адносінах тая новая падатковая сістэма, якая намі сфарміравана і заканадаўча Вярхоўным Саветам прынята, адпавядае цяперашняй абстаноўцы, пераходнаму перыяду да рынку. Таму цяпер не час уносіць у яе якія-небудзь карэнныя змяненні.

Іншая справа, што элементы гэтай сістэмы не могуць быць раз і назаўсёды зададзенымі і застыўшымі ў сваім развіцці. Мы перакананы, што па меры пераўтварэння ў эканоміцы гэтыя элементы павінны ўдасканальвацца. Што датычыць бліжэйшай перспектывы, то гэта можа адбывацца ў бягучым, а затым і ў будучым годзе, маючы на ўвазе, што за гэты перыяд эканоміка істотна наблізіцца да рынку.

Цяпер жа, на нашу думку, размова можа ісці толькі аб невялікіх удакладненнях, якія, з аднаго боку, некалькі скарэкціруюць абкладанне падаткамі асобных відаў дзейнасці і перш за ўсё маючых пэўную сацыяльную значнасць, а з другога — будуць садзейнічаць развіццю ўзнікаючых недзяржаўных структур, асабліва ў галіне прадпрымальніцтва.

Канкрэтныя прапановы ўрада па гэтаму пытанню ў вас ёсць. Хацеў бы іх коратка пракаменціраваць.

Усяго цяпер прапануецца ўнесці ў дзеючае заканадаўства па падатках больш як 10 удакладненняў. Што гэта за ўдакладненні? Размова, у прыватнасці, ідзе аб тым, каб поўнасцю вызваліць ад падатку на дабаўленую вартасць тавары дзіцячага асартыменту — адзенне, абутак, галаўныя ўборы, трыкатажныя і панчошна-шкарпэткавыя вырабы, пальчаткі і рукавіцы. Гэта ж прапануецца зрабіць у адносінах да грамадскага харчавання па прадукцыі ўласнай вытворчасці сталовых, што абслугоўваюць студэнтаў, навучэнцаў, работнікаў устаноў і арганізацый, фінансуемых з бюджэту.

Сёння ў нас дзейнічае адзіная стаўка падатку на прыбытак у размеры 30 працэнтаў для ўсіх без выключэння прадпрыемстваў, няхай гэта будзе буйное аб'яднанне, завод або прадпрыемства малога бізнесу, якія ўвогуле толькі зараджаюцца. Таму мы лічым, што дробныя, малыя прадпрыемствы трэба было б падтрымаць, знізіўшы ім падатак на прыбытак. Прапануецца для прадпрыемстваў, дзе гадавы прыбытак не перавышае аднаго мільёна рублёў, а сярэднегадавая колькасць у залежнасці ад галіны не больш як 25—200 чалавек, устанавіць стаўку падатку ў два разы меншую, гэта значыць у размеры 15 працэнтаў.

У нейкай меры аналагічна гэтаму ўзнікла пытанне аб падаткаабкладанні прадпрыемстваў, якія належаць творчым саюзам, у прыватнасці, Фонду культуры, Таварыству беларускай мовы імя Ф. Скарыны і некаторым іншым. Тут прапануецца не абкладаць падаткам тую частку прыбытку прадпрыемстваў, якая накіроўваецца на ажыццяўленне дзейнасці творчай арганізацыі.

Ужо не раз узнікала пытанне аб зніжэнні памераў падаткаў на прадпрымальніцкую дзейнасць. З настойлівымі просьбамі наконт гэтага звяртаўся Саюз прадпрымальнікаў, у іх падтрымку выказаліся і групы спецыялістаў, якія ўдзельнічалі ў падрыхтоўцы прапаноў па падатках. У тым, каб некалькі знізіць падаткі на прадпрымальнікаў, ёсць сэнс, паколькі гэта будзе садзейнічаць стварэнню неразвітой пакуль яшчэ ў нас інфраструктуры рынку, абернецца павелічэннем аб'ёмаў выконваемых імі работ і паслуг, а ў канчатковым выніку — даходнай базы.

Асобнае пытанне — аб акцызе. У адпаведнасці з тым заканадаўствам, якое на сённяшні дзень існуе, гэтым падаткам у нас ахопліваецца 14 таварных груп. Размеры акцызнага збору вагаюцца ад, скажам, 30 працэнтаў на шпалеры да 88 працэнтаў па лікёра-гарэлачных вырабах.

Сітуацыя тут такая. Па асобных відах тавараў з фіксаванай цаной, з улікам канкрэтных размераў акцызу ў выніку росту цэн на сыравіну вытворчасць становіцца стратнай. Па іншых жа таварах з-за высокай цаны стрымліваецца рэалізацыя. Таму, відавочна, трэба ўносіць карэктывы.

Уносіцца прапанова ўстанавіць стаўкі акцызаў на аўтамабільны бензін і шпалеры ў памеры 10 працэнтаў замест адпаведна 30 і 40, на вырабы з хрусталю — 50 працэнтаў замест 70.

Прапануецца вызваліць ад уплаты акцызаў тавары, рэалізуемыя за межы рэспублікі за замежную валюту.

У той жа час маецца на ўвазе зусім дакладна агаварыць, што па такіх таварах як спіртныя напіткі, натуральнае футра і вырабы з яго, тытунёвая прадукцыя акцыз бярэцца незалежна ад таго, хто выпускае гэтыя тавары — дзяржаўнае прамысловае прадпрыемства або калгас, саўгас, кааператыў.

Прычым у частцы ўплаты акцызаў сельскагаспадарчымі прадпрыемствамі і фермерскімі гаспадаркамі ўносіцца прапанова зрабіць адпаведную папраўку ў Законе аб плацяжах за зямлю, паколькі іменна гэтым законам агаворана, што сельскагаспадарчыя вытворцы плацяць толькі падаткі на зямлю і на дабаўленую вартасць.

Магчымым апанентам гэтага я павінен вось што сказаць. Вытворчасць спіртных напіткаў на сельскагаспадарчых прадпрыемствах не павінна ператварацца ў нейкую галоўную справу, тым больш, што вынікі бываюць не самыя лепшыя. А ўжо калі берацеся за гэта, то давайце плаціць на роўных умовах з усімі вытворцамі. Уласна, тое ж самае і па любой іншай падакцызнай прадукцыі.

Цяпер у частцы падатку на дабаўленую вартасць. Сапраўды, гэта зусім новы падатак, якім раней мы ніколі не карысталіся. Ды і не маглі карыстацца, паколькі ён носіць галоўным чынам рыначны характар. Ён накіраваны на тое, каб бюджэт меў сваю долю на ўсіх стадыях вытворчасці і рэалізацыі прадукцыі. Гэта не толькі фіскальная мера, але і моцная мера ўздзеяння па павышэнне эфектыўнасці працы.

Таму нядзіўна, што, не паспеўшы паявіцца на свет, падатак на дабаўленую вартасць выклікаў цэлую буру дыскусій, думак, зусім палярных ацэнак. Прапановы, якія датычаць гэтага падатку, паступалі і ў ходзе падрыхтоўкі ўдакладненняў па падатковаму заканадаўству, унесеных на разгляд гэтай сесіі. Усе яны зводзяцца да аднаго: максімальна знізіць стаўкі гэтага падатку або наогул вызваліць ад яго ўплаты.

На жаль, ні адна з іх не змяшчае канструктыўных мер кавання, а як жа ў такім выпадку кампенсаваць недабор падатку або ад якіх расходаў бюджэту адмовіцца. Сёння падатак на дабаўленую вартасць — самая буйная крыніца паступленняў. Ён фарміруе амаль 40 працэнтаў даходаў бюджэту.

Зразумела, многія прадпрыемствы трапілі ў вельмі цяжкае становішча. У даным выпадку я маю на ўвазе былыя прадпрыемствы саюзнага падпарадкавання, і перш за ўсе абароннага комплексу. Некаторыя з іх па паўгода ўжо не маюць заказаў, а перабудаваць вытворчасць у кароткія тэрміны проста немагчыма. І натуральна, што ў іх грошай няма, а зарплату трэба плаціць.

Падтрымку такім прадпрыемствам неабходна было аказаць. І мы гэта зрабілі, дзякуючы таму, што не пералічылі ў мінулым годзе ў існаваўшы тады Саюзны фонд стабілізацыі 1 мільярд 700 мільёнаў рублёў. Акрамя прамысловых прадпрыемстваў аказалі за кошт гэтых сродкаў дапамогу абласным бюджэтам, а таксама прафінансавалі расходы на меліярацыю.

Такія сітуацыі, калі прадпрыемствы не па сваёй віне трапляюць у ціскі велізарных цяжкасцей, у цяперашніх умовах узнікаюць даволі часта. З кожным з іх трэба разбірацца асобна. Ёсць нават такія прадпрыемствы, якія працягваюць выпускаць ужо нікому не патрэбную прадукцыю. Я маю на ўвазе канверсуемыя заводы. Дык ці не лепш іх работнікам проста выплачваць зарплату, чым упустую пераводзіць сыравіну і матэрыялы.

Савет Міністраў павінен мець магчымасць прымаць меры аператыўнага характару. Але гэта зусім не азначае, што пры гэтым трэба кожны раз у заканадаўчым парадку зніжаць падатковыя стаўкі.

Паважаныя народныя дэпутаты!

У сваім дакладзе, як вы маглі пераканацца, я закрануў не толькі падаткі, але і цэлы рад іншых пытанняў. Аднак далёка не ўсе, якія вызначаюць жыццё рэспублікі. У нашым сённяшнім жыцці вострых праблем выключна многа, і ўсе яны, вядома ж, патрабуюць адказу. Спрадвечнае філасофскае пытанне «што рабіць» ніяк не дае спакою.

А рабіць трэба вельмі многае. Але перш за ўсё тое, без чаго ўсё астатняе можа аказацца добрым пажаданнем, трэба наводзіць парадак у эканоміцы.

Нашу эканоміку, акрамя непарадкаў з пастаўкамі, цэнамі, таварамі і гэтак далей, як чарвяк падточваюць развал дысцыпліны, безадказнасць, а працей кажучы — падзенне ўсякай маралі.

Ніхто нікому не хоча падпарадкоўвацца. На хвалі памылковага разумення дэмакратыі ледзь ці не добрым тонам стала невыкананне рашэнняў, дагавораў, абавязацельстваў, ды і проста захаванне прыстойнасці ў дзелавых адносінах.

Мірыцца з гэтым далей нельга. Трэба рашуча вызваляцца ад тых, хто заваливае даручаную справу, прычым вызваляць такіх людзей без усякіх узгадненняў, тлумачэнняў, угавораў.

Не лічыцца з тым, што цяпер адбываецца, мы проста не маем права. І нельга гэта замоўчваць, таму што размова ідзе аб лёсе нашай рэспублікі.

На гэтым я заканчваю. Дзякуй вам за ўвагу.

ШКОЛА ДЖЭНТЛЬМЕНА

ДОБРА АПРАНУТЫ МУЖЧЫНА

Мужчыны часцей за ўсё носяць касцюмы (у тым ліку і «тройкі»), як гаворацъ, і ў пір, і ў свет, і ў добрыя людзі. Аднак... Далёка не заўсёды і не ва ўсіх касцюмах яны выглядаюць элегантна. Найбольш частыя пралікі звязаны з няўменнем прыгнаць па сабе даўжыню штаноў і рукавоў — яны іншы раз задоўгія і псуюць прапорцыі фігуры, паходку. Колер кашулі, гальштука, шкарпэтак і абутку нярэдка падбіраецца без сістэмы, без суадносін з абстаноўкай, настроем, іншы раз і ўзростам, саліднасцю.

ПОСТАЦЬ — плечы прамыя, ледзь-ледзь накіраваны ўперад, жывот уцягнуты, спіна і шыя прамыя, а падбародак крыху апушчаны, рукі злёгку сагнуты ў лакцях. Пры гэтым каўнерык не будзе з'язджаць назад, цягнучы за сабой плечы і крысо пінжака.

ПАХОДКА — цвёрдая, на поўную ступню, з абавязковым выпрамленнем каленяў пры кожным кроку. Ступні і калені павінны быць строга паралельнымі, а не разгорнутымі і не расстаўленымі шырока ў бакі. Рукі ледзь прыкметна (нешырокімі спартыўнымі ўзмахамі) дапамагаюць рытму хадзьбы. Штаны не павінны быць даўжэй сярэдзіны заднікаў абутку.

ЖЭСТЫ — памяркоўныя, стрыманыя, пры зносінах з жанчынамі лепш наогул пазбягаць актыўнай жэстыкуляцыі. У гутарцы з жанчынамі прынята злёгку нахіляць да іх галаву.

ПОЗЫ — натуральна падцягнутыя, нерасслабленыя. Седзячы, ногі трэба ставіць паралельна, не расстаўляючы іх надта шырока. У час гутаркі ў прысутнасці жанчын не закідваць нагу за нагу. Седзячы, пінжак трэба расшпіліць, а ўстаючы для прывітання каго-небудзь, зашпіліць яго на адзін гузік. Размаўляючы, нельга трымаць рукі (ні адну, ні абедзве) у кішэнях.

ДАПАЎНЕННІ падбіраюць да касцюма (гэта працей за ўсё) па прынцыпу аднолькавасці: да шэрых, шэра-блакітных, сініх — белыя, светла-шэрыя, блакітныя кашулі, аднатонныя ці з дробнай палоскай, тоненькай клетачкай; да карычневых, бэж, тэракот — белыя, бэж, крэмавыя, шаравата-ружовыя; да чорнага — толькі белае. Гальштук выбіраецца па абстаноўцы, тэмпераменту, узросту. Каб не прамахнуцца, лепш мець сціплы, стрыманы, у дробны малюнак.

ГАЛЬШТУК павінен быць доўгім, каб дасягаў пояса штаноў. У натуральнай абстаноўцы вузел гальштука можна злёгку адпусціць і расшпіліць гузік каўняра, каб адчуваць сябе больш свабодна. Кашулю без гальштука не трэба зашпільваць на ўсе гузікі — адзін-два верхнія варта пакінуць незашпіленымі.

АБУТАК з цёмным касцюмам — чорны ці цёмна-карычневы і толькі са светлым — каляровы (бэж, шэры, белы, чырванавата-карычневы). Недапушчальныя зношаныя набойкі, непачышчаныя чаравікі. Чысціць абутак трэба тады, калі вы здымаеце яго, а не перад тым, як абуць, — крэмы маюць пах, і патрэбен час, каб ён выветрыўся. А ідучы з дому — толькі навесці бляск сухой шчоткай.

ШКАРПЭТКІ павінны быць доўгімі, нацягнутымі (строга па размеру нагі), цёмнымі ці вельмі светлымі (шэрымі, бэж, крэмава-белымі).

АДЭКАЛОН, туалетная вада і іншыя пахучыя вадкасці павінны прымяняцца ўмерана. Іншы раз для мужчыны зусім дастаткова ледзь улоўных пахаў дэзадарантаў, пасты для галення, добрага мыла, якія ўжываюцца штодзённа, а не на нейкі выпадак.

ВАША ЗДАРОЎЕ

ЖЫЦЬ, НЕ СТАРЭЮЧЫ

Медыкі ўстанавілі, што нават у пажылых людзей, калі яны маюць аптымальныя фізічныя нагрузкі, агульная мышачная маса расце, як і ў маладых, а працэсы старэння адступаюць. У людзей, якія маюць фізічныя нагрузкі, павышаецца не толькі фізічная, але і разумовая працаздольнасць, гэтыя людзі, як правіла, мала хварэюць.

МУСКУЛЫ ПРЫ МАЛОЙ РУХОМАСЦІ СЛАБЕЮЦЬ, змяншаюцца ў аб'ёме, робяцца вялымі. Мала таго, што цела такіх людзей непрыгожае ў эстэтычных адносінах, іх пачынаюць адольваць хваробы. Чалавеку становіцца ўсё цяжэй згінаць ногі ў каленях, нахіляцца і нават хадзіць. З'яўляецца трэск у суставах, а косці робяцца настолькі крохкімі, што ламаюцца пры нязначных ударах.

Чалавеку неабходныя ШТОДЗЁННЫЯ ФІЗІЧНЫЯ НАГРУЗКІ ДЛЯ МЫШЦАЎ, суставаў і касцей. Аднак многія, спасылаючыся на занятасць, кажуць, што ім не толькі рабіць практыкаванні, але нават падумаць пра іх часу няма. Дзе ж выйсце? Яго падказвае само жыццё з яго рытмам і распарадкам.

Па-першае, раніцай, толькі прачнуўшыся, у адпаведнасці з натуральным жаданнем «расправіць» мышцы і тым самым дапамагчы крыві, якая застаялася, і лімфе рухацца па сасудах, робім напружаныя пацягванні ўсяго цела. Гэта вельмі прыемна. Можна рабіць гэта з заплюшчанымі вачамі і не вылазячы з-пад коўдры.

Па-другое, таксама ў пасцелі, робім некалькі практыкаванняў:

1. Энергічна расцерці ўсё цела рукамі.
2. Зрабіць нагамі рухі, як пры яздзе на веласіпедзе. Адначасова папрацаваць і рукамі.
3. Сагнутыя ў каленях ногі прыцісн уць рукамі да жывата і пакачацца.
4. Згінаючыся, дацягнуцца рукамі да наскоў ног.

НА ГЭТЫЯ ПРАКТЫКАВАННІ ЗАТРАЧВАЮЦЦА ЛІТАРАЛЬНА ХВІЛІНЫ, а трэніроўка арганізму вельмі карысная.

Па-трэцяе, на працягу дня знаходзім магчымасць зрабіць напружанне і расслабленне мышцаў ног, рук, грудзей, спіны і жывата. Калі на кароткі час (1—2 хвіліны) прывесці ў стан напружання большую колькасць мышцаў, то гэта, з аднаго боку, дасць ім добрую фізічную нагрузку, а з другога

— запатрабуе ад арганізма пэўнай затраты энергіі, што таксама карысна. Такое практыкаванне можна рабіць некалькі разоў у дзень у час паездак на гарадскім транспарце, пры праглядзе тэлеперадач, у іншых падыходзячых умовах. Дарэчы, спецыялісты падлічылі, што за гадзіну, праведзеную перад тэлевізарам, трэба плаціць гадзінай хуткай хадзьбы.

Па-чацвёртае, дома абавязкова робім два практыкаванні спецыяльна для суставаў рук і ног:

1. У становішчы стоячы па 10—15 разоў рабіць рукамі ўсемагчымыя рухі (уверх, у бакі, наперад, назад, кругавыя і г. д.).

2. Стоячы, расставіць ногі на 50—70 сантыметраў наскамі ў розныя бакі, па магчымасці на адной лініі, і пераносіць цяжар тулава то на адну, то на другую нагу 30 разоў. Для захоўвання раўнавагі рукамі можна прытрымлівацца за апору.

Гэтыя практыкаванні ПЕРАШКАДЖАЮЦЬ НАРАСТАННЮ СОЛЯЎ у суставах.

ПАРАДЫ НА ЎСЯКІ ВЫПАДАК

У трывалы поліэтыленавы мяшок трэба наліць ваду, у гарлавіну змясціць кветкавы гаршчок (з адтулінай унізе) і замацаваць гумкай. Дно гаршка не павінна дакранацца да паверхні вады. Выпараючыся, вада будзе ўвільгатняць зямлю.

Падчышчаць туш на чарцяжы кавалкам шкла перагарэўшай лямпачкі значна лепш, чым лязом.

Мясарубка перастане слізгаць па стале, калі да яе лапак трывала прыклеіць (напрыклад, клеем № 88) кавалачкі гумы.

Аматарам адпачываць на балконе можна рэкамендаваць адкідны столік, на які зручна паставіць шклянку з чаем, пакласці кнігу.

Калі з бутэлькі наліваецца алей або з заварнога чайніка чай, кроплі, сцякаючы па вонкавай сценцы пасудзіны, пакідаюць на стале цяжка выдаляемыя плямы.

На горла бутэлькі (адпаведна на носік чайніка) надзяецца валік з паралону. Шырыня валіка павінна быць 10—15 міліметраў.

Для зваркі поліэтыленавай плёнкі ў джале паяльніка манціруецца 2-міліметровае калёсіка, якім і робіцца зварка.

РОЗГАЛАС

НЯСІЦЕ ВАШЫ ГРОШЫКІ!

МІНСК. Цяпер утвараецца шмат самых розных камерцыйных арганізацый і прадпрыемстваў, якія найперш думаюць аб сваім прыбытку.

На гэтым фоне выгадна вылучаецца нядаўна створаная народная карпарацыя «Грамада», адным з гарантаў якой стаў «Белпрамбудбанк». Сама «Грамада» з'яўляецца філіялам амерыканскай арганізацыі «Міжнародная дапамога дзецям». Справа, вядома, не ў назве, а ў канкрэтных лічбах. Дык вось, каля шасцідзесяці працэнтаў свайго прыбытку «Грамада» накіроўвае на канкрэтныя дабрачынныя праграмы. Гэта і будаўніцтва медыцынскіх цэнтраў, і аздараўленне чарнобыльскіх дзяцей за мяжой, і стварэнне спрыяльных умоў для развіцця прамысловасці, скіраванай на патрэбы дзяцей.

Чым канкрэтна займаецца «Грамада»? Распаўсюджвае аблігацыі сярод насельніцтва. Упершыню «аблігіраванне» вядзецца не дзяржавай, якая часта ў гэтай справе элементарна ашуквала працоўны люд.

Па-першае, «Грамада» дае самы высокі працэнт гадавых — 25. Па-другое, у любы час уладальнік аблігацыі можа забраць свае грошы назад. Ну, і трэцяе, што кошт аблігацый вельмі зручны для большасці людзей — гэта 1, 3, 5 і 10 тысяч рублёў.

Падпіска на акцыі праводзіцца ў Мінскім Палацы спорту.

Аляксандр КОКТЫШ.

КЛІЧ ПРЭСЫ З-ПАД ПРЭСА

Заклік прыняць тэрміновыя меры, каб засцерагчы прэсу ад самавольства ведамстваў, змяшчаецца ў пісьме, якое кіраўнікі Саюза журналістаў і сродкаў масавай інфармацыі Беларусі накіравалі Старшыні Савета Міністраў Вячаславу Кебічу. Прычынай для гэтага паслужыла прапанова Міністэрства сувязі і інфарматыкі рэспублікі аб трохразовым павелічэнні тарыфаў на дастаўку, экспедзіраванне і распаўсюджванне перыядычных выданняў. Указваючы на недапушчальнасць і неправамоцнасць аднабаковага змянення заключаных напярэдадні падпісной кампаніі дагавораў, на аснове якіх вызначалася цана выданняў, кіраўнікі сродкаў масавай інфармацыі падкрэсліваюць, што такі крок міністэрства па сутнасці робіць безнадзейным і без таго катастрафічнае фінансавае становішча рэдакцыйных калектываў і ставіць пад пагрозу само існаванне газет і часопісаў.

У пісьме сфармуляваны дзве прапановы ўраду: па-першае, выдзеліць Міністэрству сувязі датацыі, каб яно магло выканаць свае абавязкі перад чытачамі і рэдакцыйнымі калектывамі, як гэта зроблена ў іншых дзяржавах СНД, па-другое, абавязаць Міністэрства сувязі захаваць дзеючыя тарыфы да правядзення новай падпіскі на перыядычныя выданні па рэальна ўзнікшых цэнах. На іншых умовах рэдакцыі газет і часопісаў не могуць прыняць прапанову Міністэрства сувязі і інфарматыкі і пакідаюць за сабой права звярнуцца ў Вышэйшы гаспадарчы суд рэспублікі.

Пісьмо накіравана таксама старшыні Камісіі па галоснасці, сродках масавай інфармацыі і правах чалавека Вярхоўнага Савета Беларусі Івану Каратчэні, міністру інфармацыі Анатолю Бутэвічу і міністру сувязі і інфарматыкі Івану Грыцуку. Яно падпісана старшынёй Саюза журналістаў рэспублікі Леанідам Екелем і галоўнымі рэдактарамі больш чым паўтара дзесятка рэспубліканскіх і сталічных выданняў.

(БЕЛТА.

БЕЛАРУШЧЫНА

Хочаце насіць такі гадзіннік — удзельнічайце ў нашай віктарыне!

Для ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй і культурай Беларусі, газета «Звязда» сумесна з Таварыствам беларускай мовы імя Ф. Скарыны праводзяць віктарыну «Нашы карані». Умовы яе былі змешчаны ў нумары за 6 сакавіка. Яшчэ не позна прыняць удзел і заваяваць свой прыз! Рэгулярна і ўважліва чытаючы «Звязду», вы можаце знайсці на яе старонках значную долю неабходнай для адказаў інфармацыі.

НАГАДВАЕМ ПЫТАННІ 1-га ТУРА:

1. Якія псеўданімы Кастуся Каліноўскага вы ведаеце? Дзе яны ўжываліся? Назавіце поўнае імя змагара за беларускую незалежнасць.
2. Чым адрозніваецца Сейм ад Сейміка?
3. Назавіце вядомыя вам беларускія этнонімы (назвы плямён, народнасцей, нацыянальных супольнасцей).
4. Колькі Сафійскіх сабораў вы ведаеце? Калі і дзе яны збудаваны?
5. Дзе і калі была заснавана першая друкарня на тэрыторыі Беларусі? Якія кніжкі яна выдавала?
6. Назавіце членаў першага ўрада БНР. Да якіх партый яны належалі?

ВЫЙДУЦЬ ДА БАЛТЫЙСКАГА МОРА

БРЭСТ. Горад, як вядома, стаіць у міжрэччы Заходняга Буга і Мухаўца. Буг упадае ў Віслу, Вісла — у Балтыйскае мора. Шмат вякоў назад, трэба думаць, гэтая водная артэрыя служыла гандлю. Зусім магчыма, што свабодная эканамічная зона, якая ствараецца ў Брэсце, верне міжнароднай эканоміцы гэты гандлёвы шлях. Цяпер сур'ёзна абмяркоўваецца праект стварэння ў Брэсце грузавога рачнога порта, судны якога будуць ісці да Балтыйскага мора.

Падатковы прэс, відаць, аслабне. Але толькі крыху

Нататкі з сесіі Вярхоўнага Савета

Як мы паведамлялі ўжо, работа сесіі пачалася з даклада Старшыні Савета Міністраў В. Кебіча, пры гэтым пытанне было пастаўлена наступным чынам: «Аб выкананні заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь аб падаткаабкладанні».

Напярэдадні сесіі цяперашнюю падатковую сістэму, якая, як вядома, мае істотныя адрозненні ад ранейшай, аналізавалі дзве незалежныя экспертныя групы, якія ўзначальвалі вядомыя ў рэспубліцы эканамісты М. Куняўскі і М. Нікіценка.

М. КУНЯЎСКІ: Мы стаім перад шквальным скідам вытворчасці, і тады праблемы падаткаў увогуле не будзе. У цэлым падатковы прэс значна вышэй таго ўзроўню, які забяспечвае развіццё вытворчасці. У параўнанні з 1991 годам падаткі вышэйшыя на 10 пунктаў. Калі летась з рубля валавога даходу прадпрыемствы плацілі 42 капейкі, то цяпер — 52. У той жа час у самых высокападаткаабкладаемых краінах падаткі бяруцца ў межах 35 працэнтаў.

Камісія М. Куняўскага вынесла таксама адпаведныя прапановы па змякчэнню тых ці іншых падаткаў. Прагучаў і такі вывад: расходы трэба ўвязваць з даходамі. Надзвычай слушна і актуальна!

М. НІКІЦЕНКА: У параўнанні з 1991 годам удзельная вага падаткаў па валавому ўнутранаму прадукту ўзрасла з 41 да 50 працэнтаў (ацэнкі, як бачым, амаль супадаюць). Пры росце цэн павелічэнне падаткаў працуе на раскручванне інфляцыйнай спіралі. Трэба ўхіліць усё тое, што ў найбольшай ступені абцяжарвае развіццё эканамічнай актыўнасці гаспадарчых суб'ектаў, не садзейнічае развіццю рыначных структур. Варта ўстанавіць гранічны ўзровень плацяжоў у бюджэт, прычым безадносна да аб'ёму яго расходаў... Гэта павінна быць прыкладна 25 працэнтаў ад валавога ўнутранага прадукту. Трэба ўвогуле адмяніць падатак на сельскагаспадарчую прадукцыю... Зрабіць рэвізію артыкулаў расходаў бюджэту...

Патрабаванні аб змякчэнні падатковай сістэмы прагучалі і ў выступленнях дэпутатаў. Пад канец абмеркавання на трыбуну зноў выйшаў В. Кебіч — для адказаў на пытанні. Ён пачаў з таго, што ў сакавіку мы пачалі ўжо атрымліваць нафту з Расіі па цане 6.000 рублёў за тону — замест некалькіх соцень. І ўжо з-за гэтага прадпрыемствы павінны даплаціць яшчэ 2 мільярды рублёў, адпаведна ўзяць гэтыя грошы на сабекошт і цану сваёй прадукцыі.

Зрэшты, варта падкрэсліць: пэўнае аслабленне падатковага прэса будзе. За гэта ўрад, ад імя якога прэм'ер прапанаваў больш 10 удакладненняў у падатку, за гэта і адпаведная камісія на чале з Р. Унучкам. Пры гэтым паслабленні чакаюцца для сельскай гаспадаркі. Відаць, будуць яны і для малога бізнесу (прапановы па гэтым пытанні яшчэ раз разгледзіць камісія, якая вынесе адпаведны праект на наступным тыдні). Зрэшты, падчас адказаў на пытанні прэм'ер В. Кебіч паабяцаў, што будуць праіндэксаваны зберажэнні.

Так, у першую чаргу неабходна ўласная, выгадная для Беларусі эканамічная палітыка, трэба развіваць выгадныя для нас, канкурэнтназдольныя вытворчасці і г. д. Пра гэта гаварылі дэпутаты. Але больш за ўсё патрэбен прыватнік, якога не трэба было б датаваць, які поўнай мерай адказваў бы за вынікі сваёй дзейнасці. Патрэбен прыватнік, які пераважна і заказваў бы ўсю музыку. Калі мы ўжо рушылі да рынку.

Аднак вось што цікава: на сесіі пры абмеркаванні названага пытання прасіў слова віцэ-прэзідэнт Саюза прадпрымальнікаў Беларусі М. Шавельзон, якому, дарэчы, далі пэўныя паўнамоцтвы яго калегі. Але слова ён не атрымаў, дэпутаты прагаласавалі супраць яго выступлення...

І яшчэ адна заўвага. Пры выступленнях дэпутатаў з іх вуснаў нярэдка зрываліся словы пра сяўбу. Вельмі своечасова, хоць, можа, і не зусім стыкуецца з заяўленым у парадку дня пытаннем. Як дарэчы была б і размова аб надзяленні ўсіх жадаючых зямельнымі ўчасткамі, пра што было выдадзена столькі прыгожых пастаноў. Цяперашняя сітуацыя надзвычай сур'ёзная і трывожная. Па сутнасці, любая наша размова датычыць пытання «як выжыць?»

І. БАРАНОЎСКІ,
аглядальнік «Звязды».

НЕЮБІЛЕЙНЫЯ НАТАТКІ АБ КПСС І ПАРВАНЫХ ДЖЫНСАХ

Дзень 13 сакавіка не адзначаны ў календары чырвоным колерам. Нават наадварот. Калі б не камуністычныя ісціны, засвоеныя ў школе, і жорсткая ідэалагічная падрыхтоўка на факультэце журналістыкі БДУ, я б і не ўспомніў, што ў гэты дзень у 1898 годзе ў Мінску адбыўся І з'езд РСДРП. Такім чынам, будучай вясной «зацікаўленыя асобы» могуць святкаваць своеасаблівы юбілей — 95 гадоў з дня нараджэння рускага нашчадка Марксавага «прывіду». «Навошта чакаць юбілею, — падумаў я, — можа, да той пары пра камуністаў ужо і памятаць не будуць». І вырашыў адзначыць вышэйпамянёную падзею ў прыватным парадку. Таму напярэдадні 94-й гадавіны «гістарычнага факта» я накіраваўся ў Дом-музей І з'езда РСДРП.

Павольна крочачы па вуліцы Камуністычнай (якая, на дзіва, яшчэ пакуль не стала Капіталістычнай), я выйшаў да легендарнага будынка. Насуперак жартам сяброў, за агароджай не хаваўся Віктар Чыкін з кулямётам, а з даху суседняга дома не цэліўся ў вокны музея са снайперскай вінтоўкі Зянон Пазьняк. Толькі вісела паперка з надпісам «Музей часова не працуе», ды сумны дворнік старанна махаў мятлой тудысюды.

З аўтабіяграфіі КПСС
І з'езд РСДРП адкрыўся 13 сакавіка 1898 года ў 10 гадзін раніцы. Па колькасці прадстаўнікоў гэта быў самы маленькі з'езд партыі. Прысутнічала ўсяго 9 дэлегатаў, — прадстаўнікоў шасці буйных сацыял-дэмакратычных арганізацый Расіі. За тры дні работы было праведзена 6 пасяджэнняў. Пратаколы не вяліся, запісваліся толькі рэзалюцыі. Абмяркоўваліся пытанні аб канстытуіраванні і найменаванні партыі, аб адносінах да нацыянальнага пытання, аб аўтаноміі мясцовых партыйных арганізацый і іншыя. Афіцыяльным органам партыі была прызнана «Рабочая газета».

Дворнік коратка растлумачыў мне стан, у якім цяпер знаходзіцца мінскі «Смольны». Нядаўна будынак перадалі на баланс Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Таму Дом-музей І з'езда РСДРП у гэтыя дні хуткімі тэмпамі рэканструіруецца і ў рэшце рэшт ад гістарычна-камуністычнай экспазіцыі застанецца толькі невялікая частка былых «рэліквій». Галоўнае месца ў нованароджаным музеі па праву зоймуць экспанаты, звязаныя з гісторыяй і культурай Беларусі без ідэалагічных шораў. Напэўна, ён зменіць і назву. На мае спробы зайсці ў музей, у вокнах якога мільганула жаночая галава (не падобная на нінаандрэеўскую), дворнік адказаў недвухсэнсоўна — рухам у стылі латышскага стралка загарадзіў мятлой шлях на ганак. Пры мне не было журналісцкага пасведчання, таму, не «качаючы праву», я вырашыў зайсці з тылу і зазірнуць у вокны. За будынкам стаяла маленькая будка, у якой, па сцвярджэнню некаторых маскоўскіх вастрасловаў, КПСС схавала свае шматлікія скарбы і грошы. Рыдлёўкі, каб праверыць гэтую цікавую ідэю, не было, таму я збіраўся пералезці праз агароджу і дабрацца да вокнаў. Аднак нечакана зачапіўся нагой за вострьі зубец агароджы, і... мае амаль новыя джынсы разарваліся ад бядра да калена. Так Дом-музей І з'езда РСДРП, як у расказах пра легендарныя егіпецкія піраміды, адпомсціў настырнаму маладому журналісту.

З аўтабіяграфіі КПСС
Праз 25 гадоў пасля І з'езда РСДРП, у 1923 годзе, у доміку, дзе ён праходзіў, адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнага музея. У пачатку вайны прамым пападаннем бомбы будынак быў поўнасцю знішчаны. У 1948 годзе, у гонар 50-годдзя І з'езда РСДРП, музей быў адноўлены ў адпаведнасці з макетам, які захаваўся ў Музеі Рэвалюцыі ў Маскве.

Вось, напэўна, і ўсё. І з'езд РСДРП — таксама наша гісторыя, якую не змогуць выкрасліць ні антыканстытуцыйныя путчы, ні «дэмакратычныя» дыктатуры. І адпаведная экспазіцыя, канешне, мае права не толькі на існаванне, але і на адкрытасць для ўсіх жадаючых. Дарэчы, пасля заканчэння І з'езда яго ўдзельнікі сабраліся на развітальную вечарыну, на якой чыгуначны служачы Пётр Румянцаў (гаспадар дома) сказаў такі тост: «Няхай дзіця, народжанае ў гэтым доме, будзе моцным і дужым, як Геркулес». Што ж, нягледзячы на кесарава сячэнне рэвалюцыяй 1917 года, дзіця ўсё роўна нарадзілася кволым. Але ж неяк працягнула аж да 1991 года і нарэшце памёрла. А можа, гэта проста кома?

Станіслаў СУЛКОЎСКІ.

P. S. Аўтар матэрыялу не мае ніякіх прэтэнзій да РСДРП і КПСС за пашкоджанне амаль новых джынсаў.

ДАДАТАК ДА ПУНКТА 43

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Нацыянальным банку Рэспублікі Беларусь» і Закон Рэспублікі Беларусь «Аб банках і банкаўскай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь».

5. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Кодэкс законаў аб працы Рэспублікі Беларусь».

6. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб часовых мерах па ахове спажывецкага рынку Рэспублікі Беларусь».

7. Аб праекце закона Рэспублікі Беларусь «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Крымінальна-працэсуальны кодэкс Рэспублікі Беларусь».

8. Аб праектах законаў Рэспублікі Беларусь аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях і Крымінальны кодэкс Рэспублікі Беларусь.

9. Аб праектах законаў Рэспублікі Беларусь аб прызнанні страціўшымі сілу некаторых заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь.

10. Аб парадку вылічэння асобных кампенсацый і спагнанняў.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

*** Крызісны штаб Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе толькі ў пятніцу пачне абмеркаванне армяна-азербайджанскага канфлікту вакол Нагорнага Карабаха. Паводле паведамлення МЗС Чэха-Славакіі, аб больш раннім тэрміне дамовіцца не ўдалося «з улікам інтарэсаў» прадстаўнікоў Арменіі і Азербайджана.**

* Еўрапейская супольнасць і Расія маюць намер ужо ў гэтым годзе заключыць доўгатэрміновы дагавор аб гандлі і супрацоўніцтве. Пасля сустрэчы ў Бруселі прэзідэнт Камісіі ЕС Жак Дэлор і рускі міністр замежных спраў Андрэй Козыраў паведамілі, што заключаны дагавор будзе выходзіць за межы існаваўшага раней дагавора Еўрапейскай супольнасці з былым Савецкім Саюзам. Намячаецца перш за ўсё расшырэнне сувязей у гандлі, фінансавай палітыцы і эканоміцы.

*** Міністр замежных спраў ФРГ Ганс-Дзітрых Геншэр павіншаваў былога савецкага міністра замежных спраў Эдуарда Шэварднадзе ў сувязі з выбраннем яго на пост старшыні Дзяржаўнага Савета Грузіі. Вялікі аўтарытэт, якім карыстаецца Шэварднадзе ва ўсім свеце, стане для Грузіі важным капіталам, падкрэсліў Геншэр.**

* На былых савецкіх могілках у Гамбургу былы савецкі прэзідэнт Міхаіл Гарбачоў і яго жонка Раіса ўсклалі вянок. Там пахавана каля 400 савецкіх ваеннапалонных, якія загінулі ў другой сусветнай вайне ў раёне Гамбурга. Выступаючы да гэтага ў Гамбургу, Гарбачоў патрабаваў стварэння ўласнага Савета бяспекі для Еўропы. У Гамбургу былы савецкі прэзідэнт закончыў сваю аднатыднёвую паездку ў ФРГ.

«БІ-БІ-СІ»

* Прэм'ер-міністр Вялікабрытаніі Джон Мейджар аб'явіў, што 9 красавіка ў краіне адбудуцца ўсеагульныя выбары. У Вялікабрытаніі працягваецца эканамічны спад і таму, як адзначаюць каментатары, напярэдадні выбараў адбудзецца самая вострая палітычная барацьба на працягу жыцця цэлага пакалення. Кансерватары, якія знаходзяцца ва ўладзе 12 гадоў, будуць дабівацца чацвёртага тэрміну, але апазіцыйная партыя лейбарыстаў ужо апярэджвае іх па выніках апытання грамадскай думкі. Чакаецца, што ім могуць скласці канкурэнцыю і ліберальныя дэмакраты.

*** Дзяржаўны сакратар ЗША Бейкер і міністр замежных спраў Расіі Козыраў не змаглі прыйсці да дамоўленасці аб далейшым скарачэнні арсеналаў стратэгічных ядзерных узбраенняў. Пасля заканчэння пяцігадзінных перагавораў Бейкер паведаміў, што рознагалоссі датычацца тэрмінаў і таго, якія катэгорыі зброі павінны быць унесены ў новы дагавор. Расійскі бок дабіваецца, каб амерыканцы зменшылі колькасць ядзерных ракет са шматзараднымі боегалоўкамі, што запускаюцца з падводных лодак, а Вашынгтон настойвае на ліквідацыі ўсіх аналагічных ракет сухапутнага базіравання ў Расіі. Бейкер даў ясна зразумець, што ён яшчэ раз сустрэнецца з Козыравым для перагавораў да таго, як у чэрвені расійскі прэзідэнт Ельцын накіруецца ў Вашынгтон. Прэса адзначае, што бакі працуюць на гэтых перагаворах як саюзнікі і сябры.**

* Еўрапейская супольнасць, Злучаныя Штаты і Японія паведамілі падрабязнасці плана стварэння міжнароднага навукова-тэхнічнага цэнтра, у якім будуць працаваць па найму вучоныя-ядзершчыкі былога Саюза ССР. Цэнтр будзе базіравацца пад Масквой і мець філіялы ў іншых рэспубліках Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Ён зоймецца ў асноўным не ваеннымі даследаваннямі. Уцечку «ядзерных мазгоў», заазначыў у Бруселі Бейкер, трэба ў што б там ні стала папярэдзіць. У часы «халоднай вайны» рускія вучоныя стварылі самыя страшэнныя віды зброі, і задача новага цэнтра зрабіць усё, каб яны не апынуліся ў трэціх краінах. Еўрапейская супольнасць і ЗША ўжо паабяцалі па 60 мільёнаў долараў на стварэнне гэтага цэнтра, Японія таксама выдзеліць значныя сродкі.

*** Галоўная апазіцыйная партыя Малдовы — Народны фронт — сцвярджае, што ў Прыднястроўі сепаратысты тэрарызуюць спрадвечна малдаўскае насельніцтва. Нібыта ў перадачах радыё паведамляюцца прозвішчы і адрасы людзей, якія выказваюцца супраць аддзялення Прыднястроўя. Асобныя жыхары Прыднястроўя папрасілі прэзідэнта Мірчу Снегура перасяліць іх у Кішынёў.**

РАДЫЁ «ФРАНС ІНТЭРНАСЬЯНАЛЬ (RFI)»

* Паводле паведамлення з Алжыра, ў адным з кварталаў, дзе жывуць дыпламаты, у сераду вечарам забіты два чалавекі. Злачынства здзейснена непадалёку ад пасольства Францыі.

*** У Стамбуле пачаўся судовы працэс над 23 курдамі. Ім прад'яўлена абвінавачванне ў правядзенні тэрарыстычнага акта 25 снежня мінулага года ў адным з буйных магазінаў горада. У выніку падпальвання яго тады загінулі 17 чалавек.**

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

ПАРАДЫ ГАСПАДЫНІ

РАМАНТУЕМ АДЗЕННЕ

ПРАМЫ РАЗРЫЎ зашываюць так. Рэч кладуць на стол правым бокам, месца разрыву сцягваюць з левага боку і сшываюць тонкай ніткай швом «уперад іголку». Затым усе ніткі падстрыгаюць ножнамі, а месца разрыву прашчыпваюць дробнымі шыўкамі. Шво з левага боку старанна прапрасоўваюць цераз вільготную тканіну.

●

ПРАМЫ РАЗРЫЎ НА ТОЎСТАЙ ТКАНІНЕ (драп, тоўстае сукно, бобрык) ліквідуецца некалькі інакш: шыць трэба з левага боку, але так, каб іголка ўваходзіла ў край правага боку разрыву, праколваючы не ўвесь слой матэрыялу. Шыўкі робяцца, як пры штопцы: наперад — назад. Калі месцы разрыву будуць такім чынам сцягнуты, трэба ўсю лінію разрыву прашыць з левага боку швом «цераз край», і прытым так, каб не захопліваць апошняга (правага) боку тканіны. Гэта шво замацоўвае ўсю работу. Затым месцы разрыву трэба прапрасаваць і з правага боку распушыць.

●

СКЛАДАНЫ РАЗРЫЎ. Тканіна разарвана ўдоўж і ўпоперак. Як яе зашыць? Трэба раскласці рэч на стале так, каб усе месцы разрыву аказаліся на цвёрдай паверхні. Затым парванае месца распрасоўваюць з левага боку. Асобныя лініі разрыву, папярэдне сцягнутыя па краях тонкай ніткай, пачынаючы з самых кароткіх, сшываюць спачатку швом «за іголку», а потым, падрэзаўшы ўсе ніткі, швом «цераз край».

Затым усе швы прапрасоўваюць цераз вільготную тканіну гарачым прасам.

Латкі пажадана рабіць найменш прыкметнымі. Гэта дасягаецца перш за ўсё падборам для рамонту матэрыялу падыходзячага колеру і выпрацоўкі. Лепш за ўсё, калі захавалася латка матэрыялу, з якой была пашыта рамантуемая рэч.

Перад тым як налажыць латку, трэба акуратна абрэзаць ножнамі краі дзірак і надаць ёй пэўную форму: квадрат, прамавугольнік, круг, трохвугольнік і г. д. Затым з прыгатаванага для латкі матэрыялу выразаюць кавалачак такой жа формы, з прыпускам у 15—20 мм з усіх бакоў на загінанне швоў. Калі латка накладваецца з кавалка новай тканіны, яе трэба папярэдне замачыць і выпрасаваць, каб матэрыял не даў затым усадкі і не зморшчыў латку.

Існуе некалькі відаў латак.

УСТАЎНАЯ (УТАЧНАЯ) ЛАТКА. Выразаны кавалачак кладуць на левы бок і прымацоўваюць любым простым швом. Затым падгінаюць краі на правым баку і акуратна падшываюць «патайным» швом самымі дробнымі шыўкамі — ад гэтага залежыць якасць рамонту. Можна прастрачыць і на машынцы, паставіўшы рэгулятар шва на самае дробнае дзяленне. Затым уручную падшываюць кавалачак з левага боку, дастаюць намётку і прапрасоўваюць.

●

НАКЛАДНАЯ ЛАТКА прымацоўваецца на левы бок вырабу, прышываецца «патайным швом» ці прастрочваецца на машыне, адступіўшы ад краю латкі 1 мм. Калі ўсё зроблена, адрамантаванае месца прапрасоўваюць цераз вільготную тканіну.

●

ДВУХБАКОВАЯ ЛАТКА накладваецца на пашкоджаную частку адзення з правага і з левага боку. Падрыхтоўваюцца дзве латкі — большага і меншага памеру. Прымацоўваюць іх так, каб праношанае месца аказалася паміж імі. Спачатку прышываецца меншая латка (на левым баку), а затым — верхняя (правая), якая павінна пакрываць шво меншай. Двухбаковая латка вельмі трывалая.

●

«МАСТАЦКАЯ» ЛАТКА — з аплікацыі ці вышыўкі — можа іншы раз выратаваць сапсаванае адзенне. Напрыклад, уверсе на блузцы з аднаго боку ўтварылася дзірка. Накладзіце на яе, а таксама сіметрычна на другі (не пашкоджаны) бок аплікацыю ці зрабіце нескладаную вышыўку.

Дзірку на спадніцы ў залежнасці ад месца пашкоджання рэчы можна прыкрыць накладной кішэняй, дэкаратыўнай палоскай і да т. п.

●

МОЖНА ЗНАЧНА АДДАЛІЦЬ ЗНОС адзення на локцях і каленях. Асабліва гэта датычыцца трыкатажных вырабаў. На рукаве вязанага жакета, світэра і да т. п. прышыйце з левага боку невялікі кавалак лёгкага матэрыялу, пажадана ў тон. Тады будзе праціраццa падкладка, а не трыкатаж.

Латкі можна не толькі прышываць, але і прымацоўваць пры дапамозе клею «БФ-6». Асабліва ён прыдатны для шчыльных шарсцяных тканін. Разрэз ці роўны разрыў можа быць заклеены амаль непрыкметна, асабліва калі ўзяць для латкі той жа матэрыял, з якога пашыта і рамантуемая рэч. Трэба толькі правільна падагнаць малюнак тканіны. Латку лепш выразаць прамавугольную і па прамой нітцы.

АРАНЖАРЭЯ

РАСЛІНЫ ЛЮБЯЦЬ ЧЫСЦІНЮ

РАСЛІНА — ЖЫВЫ АРГАНІЗМ: калі лісты пакрыюцца пылам, дыхаць ёй будзе цяжка. Таму неабходна расліны і гаршкі круглы год трымаць у чысціні. Для гэтага кветкавыя расліны перыядычна мыюць. Гаршкі таксама мыюць, бо посуд, пакрыты брудам і пылам, не прапускае праз поры паветра да каранёвай сістэмы.

Расліны мыюць мяккай шчоткай альбо губкай, каб не параніць. Пажоўклыя кончыкі раслін (у цыперысаў, пальмаў, драцэн і інш.) абразаюць вострым нажом або нажніцамі.

Пакоі, дзе стаяць кветкі, трэба праветрываць, але не дапускаць скразнякоў і пападання на расліны зімой халоднага струменя паветра, таму што ад гэтага расліны захворваюць.

ПРА ВАДУ

РОЗНЫЯ ПАКАЁВЫЯ РАСЛІНЫ ставяцца да палівання неаднолькава. Колькасць паліванняў залежыць ад біялагічных асаблівасцей раслін, ад сухасці і тэмпературы паветра, ад ступені сонечнага нагрэву і структуры глебы.

Найбольш засухаўстойлівыя расліны — алоэ, кактусы — патрабуюць менш вады, чым расліны з буйнымі, моцна выпараючымі вільгаць лістамі (абутылен, бягонія). Некаторыя расліны добра растуць нават пры апусканні іх каранёў у ваду (напрыклад, цыперыс).

Звычайна паліванне праводзяць пры значным высыханні глебы. Гэта лёгка вызначыць шляхам пастуквання (пстрычкай) па гаршку. Гаршчок з сухой глебай дае звонкі гук, а з вільготнай — глухі. Размова ідзе, вядома ж, пра керамічныя, гліняныя гаршкі, найбольш прыдатныя для вырошчвання кветак.

Лепш палівацъ расліны мяккай вадой (дажджавой, рачной, з возера) пакаёвай тэмпературы. Пры паліванні халоднай вадой могуць захварэць карані раслін, апасці лісты і бутоны. Пры залішнім паліванні ваду, што выходзіць праз дрэнажныя адтуліны, трэба зліць.

ПЕРАСАДКА

ВЯСНА — ЧАС ПЕРАСАДКІ многіх пакаёвых раслін. Калі, дастаўшы расліну з гаршка, вы ўбачыце, што карані аплялі ўвесь камяк зямлі, утварыўшы як бы лямец, і нават часткова прабіваюцца праз дрэнажныя адтуліны, то ведайце: настаў час перасадзіць вашу кветку. Трэба памятаць, што расліны, якія цвітуць вясной, перасаджваюць пасля цвіцення. Вечназялёныя

расліны перасаджваюць рана вясной пасля заканчэння зімовага сну.

Пры перасадцы раслін з моцнай каранёвай сістэмай частку каранёў («лямец») абразаюць вострым нажом і частку зямлі выкідваюць. Усе парэзы прысыпаюць парашком з драўніннага вугалю. Затым робяць дрэнаж у гаршку (адтуліну закрываюць чарапком выпукласцю ўверх, накладваюць слой чарапкоў, дробных каменьчыкаў (0,5—3 см), здрабнёны вугаль, буйназярністы пясок). Затым насыпаюць пагорачак зямлі, на якім расправаўляюць карані, дадаюць і ўшчыльняюць сумесь зямлі вакол расліны. Пры гэтым расліну трымаюць левай рукой за каранёвую шыйку, а правай падсыпаюць і ўшчыльняюць зямлю. Пасля перасадкі расліну апырскваюць і паліваюць, засцерагаючы некаторы час ад сонца і скразнякоў. Посуд для перасадкі не павінен быць вельмі прасторным. Бяруць гаршкі з такім разлікам, каб памясціўся стары камяк і вакол яго заставалася прастора ў 1—2 пальцы. Старыя гаршкі мыюць гарачай вадой, абдаюць варам, каб знішчыць цвіль і налёт з водарасцяў. Новыя ёмістасці намочваюць у вадзе для запаўнення пораў у сценках гаршка. Пасадка раслін у незамочаны гаршчок не рэкамендуецца, таму што такі гаршчок усмоктвае шмат вільгаці з зямлі.

Акрамя керамічных гаршкоў, расліны можна саджаць у драўляныя скрынкі (кадкі). Нельга афарбоўваць гаршкі масляной фарбай, аклейваць паперай — такі посуд не прапускае паветра да каранёў раслін, яны дрэнна развіваюцца і ў рэшце рэшт гінуць.

ПАРАДЫ НА ЎСЯКІ ВЫПАДАК

● **Плямы са шпалераў можна вывесці,** калі размяшаць у вадзе зубны парашок да гушчыні смятаны і памазаць гэтым растворам забруджанае месца. Раствор пакідаюць на шпалерах на суткі, а затым праціраюць чыстай шчоткай.

● **Лінолеум два разы на год** трэба змазваць льняным алеем. Яго наносяць тонкім слоем шарсцяной анучкай і пакідаюць на суткі (хадзіць па лінолеуму ў гэты час не рэкамендуецца). На наступны дзень яго націраюць да бляску.

● **Можна таксама раз у тры месяцы** нацерці лінолеум натуральнай аліфай і добра выцерці мяккай анучай.

● **Паху маслянай фарбы** можна хутка пазбавіцца, паставіўшы ў пакоях некалькі ёмістасцей з салёнай вадой.

Рыгор ХАРЫК. Кумір беларускіх аматараў аперэты, артыст бязмежнага творчага дыяпазону — ад героя-палюбоўніка да коміка. Эдвін, Містэр Ікс, Прысыпкін. Дзевятага сакавіка «на ўра», з аншлагам прайшоў яго бенефісны канцэрт з удзелам вядучых салістаў Мінскай музкамедыі, адзінаццатага ён спяваў у «Прынцэсе цырка», семнаццатага іграе «Клапа», адзін з самых удалых спектакляў тэатра.

А ў пачатку красавіка Харык ляціць у Сан-Францыска. З білетам у адзін канец. З усёй сям'ёй — на пастаяннае месца жыхарства.

Р. ХАРЫК:

«ЗА ЎСЁ, ШТО МНЕ ДАЛА ДЗЯРЖАВА, Я АДПРАЦАВАЎ»

— Рыгор Ільіч, у агульных рысах усе зараз ведаюць, чаму людзі выязджаюць адсюль. Але, усё-такі, якія ў вас асабістыя прычыны? Бо, здаецца, у вас жыццё склалася даволі няблага — з удалай кар'ерай, з непадробнай любоўю публікі...

— Шчыра кажучы, я ўжо некалькі гадоў вагаўся: ехаць — не ехаць. У мяне быў такі важкі козыр, каб нічога не мяняць, — мая работа. Усё, што я тут стварыў, чаго дасягнуў, далося мне цяжкай працай. У мяне не было нікога, хто б мяне «прапіхваў» — ні бацькоў у мастацкім асяроддзі, ні ўплывовых сяброў. Я ўсяго дабіваўся сам, і гэта вельмі шкада пакідаць, тым больш — было што пакідаць. А потым гэты козыр знік — працаваць стала нецікава, узровень тэатра больш не задавальняе. І на першы план выйшлі паняцці абавязку перад сям'ёй, бацькоўства. У мяне дванаццацігадовая дачка, і я хачу для яе нармальнага жыцця.

— Калі ў тэатры стала нецікава?

— У мінулым маі. Тады ўсё разбурылася, пачалі сыходзіць людзі. У тэатры з'явіўся зусім нявартьі рэжысёр—Гусеў яго прозвішча. Вось тады і я пачаў падумваць пра ад'езд. Праўда, цэлы год мяне яшчэ Свярдлоўск падтрымліваў. Галоўны рэжысёр тэатра, Стрэжнеў, запрасіў мяне.

— Свярдлоўск, не Екацярынбург?

— Ды не, да новай назвы ўжо прывыклі, але, мне здаецца, яна пакуль не прыжылася. Помнік Свярдлову, хоць і заліты фарбай, але стаіць, і жыхары горада называюць сябе свердлаўчанамі. Летась мы з жонкай там месяц пражылі, рэпеціравалі спектакль «Любоў да труны», дзе таксама ўдзельнічаў вядомы артыст, саліст пецярбургскай аперэты Віктар Крыванос. Яшчэ год я туды ездзіў, але раптам білеты пачалі каштаваць 500 рублёў, і тэатру стала не пад сілу выклікаць артыстаў. Канешне, гэта ўсё вернецца — запрашэнні на ролі, выклікі на спектаклі— без гэтага не абысціся. Але не раней, чым праз некалькі гадоў. А я ўжо не юнак, каб сядзець і чакаць.

— Чым вы збіраецеся займацца ў Амерыцы?

— Спяваць. Класічная аперэта ёсць усюды.

— Ужо вучылі якія-небудзь ролі на англійскай мове? Дарэчы, як у вас з мовай?

— Мову вучу. Але партый ніякіх пакуль не завучваў — я ж не ведаю, што спатрэбіцца. А ў прынцыпе голас — калі ён ёсць — рэч сама па сабе дастаткова «канверсуемая». Я магу хоць зараз спяваць па-японску, па-кітайску. Нават не разумеючы сэнсу, вывучу лёгка. Я прывык змагацца, і ў сябе веру.

— Чаму вы сабраліся менавіта ў Сан-Францыска?

— Мы едзем да жончынага брата (у мяне самога там ніякіх родзічаў няма). Ён выдатны чалавек, рабочы. У яго, без перабольшання, залатыя рукі. Але тут ён з гэтага нічога не меў. Расцэнкі на заводзе пастаянна зразалі, жылля не давалі. Ён увесь час абіваўся ў ваенкамаце — працаваць было нявыгадна. А ў ЗША — выгадна! Ён там ужо тры гады, нядрэнна зарабляе — каля чатырох тысяч долараў у месяц. І, ідучы на пэўныя матэрыяльныя ахвяры, выцягвае да сябе тату, маму, дзядулю, бабулю і сястру — маю жонку — з сям'ёй. Нават кватэру нам ужо прыгледзеў.

— У якой якасці вы эмігрыруеце, які ваш статус?

— Бежанец.

— Калі не сакрэт, што вы адказвалі ў пасольстве на пытанні аб прыцясненнях?

— Да мяне нават чарга не дайшла, у асноўным пыталіся ў цесця. У яго сапраўды былі сур'ёзныя непрыемнасці на рабоце. Ну, а каб мяне спыталі, я таксама знайшоў бы што сказаць. Мог бы, напрыклад, прыгадаць, што ў свой час, калі мяне трэба было пасланць на ўсесаюзны конкурс, абавязкова кожны раз з'яўляўся які-небудзь камсамольскі функцыянер, сакратар ЦК і ўказваў: не трэба, лепей пашлём вунь таго. «Вунь той» ехаў і з трэскам правальваўся. А мяне потым суцяшалі: не крыўдуй, сам усё выдатна разумееш.

— Вам не страшна так рэзка мяняць лёс?

— Не. Мажліва, таму, што гэта не першы раз. Я ўжо аднойчы вельмі крута павярнуў сваё жыццё. Я ж скончыў політэхнічны інстытут, год адпрацаваў на заводзе імя Арджанікідзе, а потым кінуў усё і зноў пачаў з нуля.

Падчас вучобы ў БПІ мы з сябрамі гулялі ў КВЗ, былі вельмі папулярнай камандай, чэмпіёнамі Саюза, удзельнічалі ў канцэртах разам з Хазанавым, Лешчанкам, Талкуновай — тады яшчэ маладымі артыстамі. І мяне прыкмецілі рэктар кансерваторыі Ігар Уладзіміравіч Алоўнікаў і загадчык кафедры Сяргей Дзмітрыевіч Асколкаў, які пазней стаў маім педагогам. Запрасілі. Я адказаў, што павінен спачатку скончыць політэхнічны. Абараніў дыплом, размеркаваўся на завод. Як тады працаваў завод імя Арджанікідзе, — асобная гаворка. Усе спалі, ніхто нічога не рабіў. І я ў другую змену з тугой слухаў па радыё галасы тых, з кім ездзіў па краіне з канцэртамі.

Колькі я тады праседзеў у скверы ля кансерваторыі — усё вырашаў. Гэты крок даваўся няпроста. Скончыць вельмі цяжкую ВНУ (а ў політэхнічным вучыцца складана), атрымаць прафесію і раптам зноў сесці з хлапчукамі за парту. Дрэнна рабілася пры думцы, колькі ж мне гадоў будзе, калі скончыцца ўся гэтая вучоба. Апрача таго, былі праблемы чыста матэрыяльнага характару. Бацька мой памёр у 1970 годзе, мы з маці жылі вельмі сціпла.

І ўсё-такі я рызыкнуў. Мажліва, каб у старасці не шкадаваць, што жыццё змарнаваў. Чатыры гады займаўся ў кансерваторыі ліха ведае чым. Нічога не атрымлівалася, некалькі разоў кідаць збіраўся. І толькі на пятым курсе, калі трапіў да педагога Бучэля, зразумеў, што гэта за прафесія. Ён мяне выратаваў.

Увесь астатні час — трынаццаць гадоў у тэатры — я шліфаваў сваю прафесію, працягваў вучыцца. Мне дапамагалі рэжысёры, дырыжоры, Наталля Віктараўна Гайда, якой я ўдзячны да скону жыцця. Затое, калі я нарэшце навучыўся, дасягнуў пэўнай ступені майстэрства, высветлілася, што гэтага не трэба. Што хапіла б і меншага. Што трэба быць як усе, як калектыў. Гэта крыўдна. Бо я ведаю, што магу больш, значна больш. Тут. Але — няма грошай, няма цікавасці да культуры. Таму патрабуецца тое, што магу не толькі я, але Іваноў, Пятроў, Сідараў...

— Але публіка любіць вас.

— У мяне ёсць кола гледачоў, якія ведаюць мяне з політэхнічнага інстытута, яны патрабавальныя да мяне. Але ў цэлым наша публіка — цудоўныя, вялікай дабрыні людзі, я ім вельмі ўдзячны — не ведае сапраўднага ўзроўню выканання. Яна, не па сваёй, вядома, віне, не знаёмая з лепшымі сусветнымі ўзорамі. Раней была «жалезная заслона», цяпер — нястача валюты. Нават па тэлебачанні, калі што і пакажуць, дык «Сан-Рэма», а не спектакль з удзелам сапраўдных майстроў. Людзі не ведаюць, як трэба, і з-за гэтага няведання радасна вітаюць дрэнны, паводле вялікага рахунка, узровень. Яны любяць тое, што ёсць, а мы іх падманваем. Але вельмі многіх такое становішча цалкам задавальняе. І таленавітаму чалавеку сёння «прабіцца» гэтак жа цяжка, як і некалі! У наш тэатр талент проста не возьмуць. Не хочуць. Таму што калі ён прыйдзе, дык у некага адбярэ кавалак хлеба. А бездар — калі ласка!

— А хіба бездар кавалак не адбярэ?

— Не. Бездар атрымлівае крошкі з панскага стала. І, дарэчы, на фоне бездара ўсе выдатна пачынаюць выглядаць, усе адразу робяцца таленавітымі. А калі прыходзіць талент, ён уздымае рэйку, і да яго трэба цягнуцца. Навошта?

Я шмат пра гэта гаварыў раней, і цяпер паўтараю, хаця, здавалася б, перад ад'ездам можна і супакоіцца. Усё роўна баліць. На мяне многія крыўдзяцца, прымаюць мае папрокі на свой рахунак. Але не ў іх справа — вінаватая сістэма, тая самая, так і не разбураная.

— А калі б вы ўбачылі сімптомы разбурэння сістэмы?

— Каб у 1986 годзе Антановіч, тагачасны загадчык аддзела культуры ЦК КПБ і міністр культуры Міхневіч і яго памочнікі не знішчылі сапраўдны акцёрскі і рэжысёрскі творчы напрамак, які ўзначальваў Цюпа, каб не тое што дапамаглі, але — не перашкаджалі, дык у нас быў бы ўжо выдатны «канверсуемы» тэатр, мы б гастралявалі па ўсім свеце, і ў цэлым па краіне жанр музычнай камедыі быў бы вышэйшы. Гэта не пустыя словы, я ведаю, што гавару. І калі б у нас быў такі тэатр, натуральна, я б нікуды не з'ехаў.

— Як сябры ставяцца да вашага ад'езду?

— Па-рознаму. Некаторыя пытаюць: што ты робіш? Ты яшчэ не рэалізаваўся да канца, у цябе столькі наперадзе! Ты ўсім ахвяруеш дзеля дачкі, а яна праз 7—8 гадоў выйдзе замуж і нічога не ацэніць! А тут цябе так прымаюць!

А іншыя кажуць: так і трэба, даўно пара было. Але ў любым выпадку варта зразумець, што час мяняецца, а Зямля наша — маленькі шарык. Гэта некалі за мяжу адпраўлялі, як на той свет, а зараз невядома як праз паўгода павернецца. Быў у мяне такі выпадак. Званок у дзверы. Адчыняю — былы сусед знізу, які дзевяць гадоў як у ЗША з'ехаў. Я на яго гляджу, як на нябожчыка. Ён усміхаецца: што, не пазнаў? Ды не, Міша, кажу, проста ты сапраўды як з таго свету.

Сёння ўсё зусім інакш. Здаецца, нядаўна праводзілі ў Ізраіль майго сябра Яшу Свірскага, аўтара «Джуліі», аднаго з лепшых нашых спектакляў. Калі мы павінны былі ўбачыць яго зноў? А праз паўгода другі мой сябар, Аркадзь Рудэрман, здымае ў Ізраілі фільм з яго ўдзелам. Фільм паказваюць па першай прграме тэлебачання, і мы бачым Яшу — моцнага, энергічнага, вясёлага. Другі час.

— Скажыце, калі б у вас не было магчымасці эмігрыраваць у ЗША, вы маглі б выехаць у іншае месца, скажам, у Ізраіль?

— Не, гэта адназначна. Ніколі. Хоць і кажуць, што там райскія мясціны (там жа чалавецтва нарадзілася) і шмат выхадцаў з нашай краіны. Не ведаю нават чаму, але не хацеў бы. Але гэта я. А Казакоў, скажам, жыве і працуе — такога маштабу артыст!

— І Хазанаў ізраільскае грамадзянства займеў.

— Ну, наконт Хазанава... Ведаеце, навошта другое грамадзянства? Мне расказвалі. Дык вось, калі чалавек ездзіць па свеце, і яму трэба, напрыклад, з Парыжа ў Лондан, ён ідзе ў адпаведны офіс за візай. А там два пакоі. Першы — для ўсяго нармальнага свету. Там працэдура займае некалькі хвілін: штамп у пашпарт — і шчаслівай дарогі. Другі пакой — спецыяльна для лівійскіх тэрарыстаў, нейкіх іншых дзікуноў і грамадзян СНД. Там стаяць у чэргах тыднямі і адказваюць на бясконцыя пытанні. Ізраільскае грамадзянства ў даным выпадку патрэбна, каб захаваць сваю чалавечую годнасць.

— У вас ёсць для Амерыкі нейкі «запасны варыянт», на выпадак, калі акцёрская кар'ера не атрымаецца?

— Наўрад ці буду вяртацца да таго, чым займаўся 20 гадоў назад — я маю на ўвазе інжынерыю. Я яшчэ педагог па вакалу, магу паспрабаваць сябе ў менеджменце, бо валодаю пэўнай інфармацыяй аб наяўнасці добрых артыстаў у нашым жанры. У Амерыцы любяць сінтэтычны жанр. Але не хацелася б. Я хачу займацца сваёй справай, надта доўга я да гэтага ішоў. І я ў сабе ўпэўнены. Я спяваў для амерыканцаў, французаў, італьянцаў. Эфект быў нават большы, чым ад нашай публікі.

І сям'я ў мяне верыць. Я жартам кажу дачцэ: Інга, а раптам твой тата там будзе дворнікам? А яна гэтак сур'ёзна: не, ты будзеш спяваць.

— Раней ад'язджаючыя хадзілі апусціўшы вочы. А ў вас няма комплексу віны?

— Што вы! Зараз усё наадварот. Усе крычаць: малайчына! Давай — давай — давай! Мы табе зайздросцім! Нават ніякавата часам. Яны што, не разумеюць, да чаго гэта цяжка, нават трагічна? Бо самае лепшае, што можа быць, гэта жыць на сваёй зямлі шчасліва, багата і каб дзеці любілі зямлю бацькоў і таксама жылі на ёй шчасліва.

І віны ў мяне няма. Я тут працаваў, вельмі шмат працаваў і амаль нічога не прыдбаў — ні дачы, ні машыны, ні нейкіх прывілеяў. Атрымліваў мізэрную зарплату і працаваў дзеля пачуцця задавальнення. Задавальненне было, таму працу нельга лічыць нейкай ахвярай, але за ўсё, што мне дала дзяржава, я адпрацаваў. У гэтым упэўнены на ўсе 100 працэнтаў.

— Што б вы хацелі на развітанне сказаць сваім слухачам?

— Хацеў бы падзякаваць за тое, што хадзілі на нашы спектаклі, што іх сэрцы біліся сінхронна з нашымі сэрцамі. Мы гэта заўсёды заўважаем.

Хацеў бы пажадаць больш аптымізму, веры ў лепшае. І запэўніць, што мы абавязкова ўбачымся. Я яшчэ вярнуся.

— Няхай там, за акіянам, у вас усё будзе добра.

— Дзякуй.

Аляксандр БЯРСУДСКІ.
Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

13 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Усмешка тэракоты». Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне — школе. Васіль Быкаў і яго аповесць «Знак бяды».
14.20. «Людзі на балоце. Палеская хроніка». 4-я серыя «Подых навальніцы».
15.30. Меркурый.
16.30. Юбілейны канцэрт музычнай школы № 10 г. Мінска.
17.30. «Асляня», «Дадабай і будзільнік», «Памочнік Гефеста». Мультфільмы.
18.00. Дак. фільмы.
19.00. Панарама.
19.25. Абласныя навіны (Магілёў).
19.35. Наш каментарый. «Перасяленцы».
19.40. Гаспадар. Беларуская сельскагаспадарчая акадэмія.
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. Крок. «Help!» («Дапамажыце!»). Рок-канцэрт акцыі «Дзецям Чарнобыля». Частка 2-я.
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — НІКа.

І канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. Фільм — дзецям. «Васьміногі з другога паверха». 1-я серыя.
8.35. «Да 16 і старэйшым.
9.15. Дак. фільм.
9.45. Тэатральныя сустрэчы.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
12.20. Спорт для ўсіх.
12.50. Выступленне ўзбекскага фальклорнага ансамбля «Хіва накшлары».
13.20. Брыдж.
13.45. Бізнес-клас.
14.00. Навіны.
14.25. Музей на Дэлегацкай.
14.55. «Больш за 40 градусаў у цяні». Маст. фільм.
16.00. Вобраз.
17.00. Навіны.
17.25. Іграе В. Валівулін (гармонік).
17.40. Чалавек і закон.
18.20. «Мая сям'я і іншыя жывёлы». (Вялікабрытанія). 9-я серыя.
18.50. «Поле цудаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВІД» прадстаўляе: «Ток-шоу», «Музагляд».
22.20. Хакей. ЦСКА — «Спартак».
23.00. Навіны.
23.25. «ВІД» прадстаўляе: «Спорт», «Шоу-біржа», «Хіт-канвеер».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
8.20. Англійская мова. 1-ы год навучання.
8.50. Вольны час. «Увага: здымаю!»
9.05. Англійская мова. 2-гі год навучання.
9.35. Прэзідэнт Татарстана М. Шайміеў у прэс-цэнтры «Рэспубліка».
10.40. «Пятае кола».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Пра бізнес і пра сябе.
15.10. «Для вас спявае Міхаіл Навахіжын».
15.35. «Попел сноў».
16.15. «Прастора плюс».
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Трансрасэфір: «Еўропа—Азія».
17.45. «Версія».
18.00. Грамадскія камітэты «за»...
18.20. Галіна Вішнеўская. «Адкрыццё».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Сны пра Ізраіль». Фільм 2-гі.
20.15. Антракт.
20.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Расіі.
20.50. «К-2» прадстаўляе... У перапынку — Весткі.

14 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Песні і танцы цыган». Фільм-канцэрт.
10.00. Паказвае Гомель.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Меркурый.
12.15. «Знаёмцеся: ушу».
12.55. 20 мінут рэдактара.
13.15. Белыя і чорныя. Шашачны клуб.
13.45. Дыялог. Якая судовая ўлада нам патрэбна?
14.35. Хакей. «Дынама» (Мінск) — «Сокал» (Кіеў).
15.15. Да 100-годдзя з дня нараджэння Р. Р. Шырмы. «Песня — душа народа» і канцэрт, прысвечаны юбілею Р. Р. Шырмы.
17.15. Голас. Частка 1-я «Пасланне нашчадкам».
17.40. Ансамбль «Мадрыгал».
18.15. Голас. Частка 2-я «Пра тое, што было».
19.00. Панарама.
19.25. Інтэрв'ю міністра сацыяльнага забеспячэння Рэспублікі Беларусь Т. Ф. Крутаўцовай.
19.55. «А гармонік грае, грае...»
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. Крок. «Help!» («Дапамажыце!»). Рок-канцэрт. Частка 3-я.
21.55. «Віла «Архідэя». Маст. фільм.
23.25. НІКа.

І канал. Астанкіна

6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.35. «Алёшавы казкі». Мультфільм.
7.45. Відэаканал «Садружнасць».
9.00. Музычная праграма.
9.30. Цэнтр.
10.10. С. Рахманінаў. «Вясна». Кантата для барытона, хору і аркестра.
10.30. Навукова - папулярны фільм «Астраханскія сказы».
11.10. «ЭХ».
11.25. Кніжны двор.
12.15. «Дапамажы сабе сам».
13.00. Тэлегульня «Ключы ад форта Бояр».
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Прынцэса-паўлін». Маст. фільм (Кітай).
16.05. Каханне з першага позірку.
16.45. Н. Паганіні. «Венецыянскі карнавал».
16.55. «Чырвоны квадрат».
17.35. У свеце жывёл.
18.20. «Пчала Мая».
18.45. «Восем дзевак — адзін я». Аўтарская праграма Э. Разанава.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. Маст. фільм «Другая жонка» (Венгрыя — Францыя).
21.50. Сінхроннае плаванне.
22.15. «Пад знакам Задыяка Рыбы». У перапынку **(23.00)** — Навіны.
0.10. «Нападзенне з цемры». Маст. фільм з серыі «Дэрык» (ФРГ).

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Наш сад.
7.50. Мультфільм.
8.00. Баскетбольны агляд НБА.
8.30. «Дом, які пабудаваў...»
9.00. Пілігрым.
10.00. «Плюс адзінаццаць».
11.15. «Як жыць будзем?»
12.00. «Успаміны пра сына і пра сябе». М. Міронава.
12.30. «Лірыка» на фоне італьянскага доміка.
13.00. Весткі.
13.20. Кароткаметражны фільм «Тут».
15.10. «Забаўляльныя гульні». Йоркшырскае ТБ.
15.35. «Бурда модэн» прапануе...
16.05. «Познер і Донах'ю».
17.00. Антракт.
17.15. Мультфільм «Прыгоды Боска».
17.45. Парламенцкі веснік Расіі.
18.00. Расійская энцыклапедыя. «Грозны цар». Перадача 1-я.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Музыка ў стылі пепсі.
20.30. Крымінальны канал.
21.25. Маскі-шоу.
22.00. Весткі.
22.25. «Прабач». Маст. фільм.

РАДЫЁ

14 сакавіка

Апошнія паведамленні: 6.00, 7.50, 15.00, 20.00, 23.00.

7.00 — ранішні канцэрт. 7.25 — А. Голуб. Гумарыстычныя апавяданні. 8.00 — «Суботнім ранкам». Публіцыстычна - музычны выпуск. 9.15 — гуманітарна - інфармацыйны канал радыёстанцыі «Беларуская маладзёжная». 10.15 — «Званочак». Праграма для маленькіх. 11.00 — «Фальклор». Радыёклуб. 11.30 — праграма радыёстанцыі «Сямейнае радыё» (ЗША). 12.00 — «Увайсці ў кожны дом». 12.30 — «Попхваля». 13.00 — «Памяць сэрца». 13.30 — «Скарб». Навіны страхавой справы. 13.40 — «Чалавек. Аўтамабіль. Дарога». 14.30 — «Праблемы і перспектывы». Перадача 1-я. 15.15 — «Артыстычны салон». 16.05 — «Адзін дзень у вясковай школе». 17.30 — «Спадчына». 18.00 — перадачы абласнога радыё. 19.45 — вячэрняя казка. 20.00 — «Дзень нашага жыцця». 20.25 — «Беларуская музычная даўніна». 20.30 — «Вячэрнія зарніцы». 21.00 — «Музычная пошта». 22.00 — «Паўгадзіны з меламанам». 22.30 — канцэрт. 23.10 — «Балетны дывертысмент».

НАДВОР'Е

13 сакавіка

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае надвор'е, часам ападкі. Тэмпература паветра ў Віцебску—4—6, Магілёве — 5—7, Мінску і Гродна —6—8, Гомелі—7—9, Брэсце — 8—10 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак часам невялікія ападкі. Тэмпература паветра ўначы ад 1 градуса марозу да 4 градусаў цяпла, удзень — 1—6 градусаў цяпла.

Узровень радыяцыйнага гама-фону 12-га сакавіка склаў: у Мінску і Гродна—0,013, Магілёве і Віцебску—0,014, Брэсце—0,011, Гомелі—ад 0,012 да 0,026 мілірэнтгена ў гадзіну. Натуральны радыяцыйны гама-фон на тэрыторыі рэспублікі знаходзіцца ў межах ад 0,010 да 0,020 мілірэнтгена ў гадзіну.

Л. САНКЕВІЧ,
інжынер-сіноптык.

СОВЕТСКАЯ БЕЛОРУССИЯ
СЁННЯ Ў НУМАРЫ

«Урад заяўляе: забеспячэнне суверэнітэту рэспублікі — у цэнтры яго ўвагі». Выступленне на сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Вячаслава Кебіча.

«Кругагляд». Факты; Падзеі. Людзі.

«У садзе і агародзе». Парады садаводам.

Праграма тэлеперадач на тыдзень.

Фільмы тыдня.

Красворд.

Рэклама, аб'явы.

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Яраслаў Чапля, намеснік адказнага сакратара Віктар Краўчанка, старшы карэктар Вікторыя Кляновік.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.784. Індэкс 63.850.
Зак. № 52.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

РЫХТУЕМСЯ ДА ВЯСНЫ

ДАПАМОЖАМ ПТУШКАМ, І ЯНЫ ДАПАМОГУЦЬ НАМ

ВЯСНА. З кожным днём павялічваюцца клопаты агароднікаў, садаводаў, дачнікаў, асабліва сельскіх гаспадароў. У гэты гарачы час не дзіўна прапусціць прылёт з выраю птушак. Але сапраўдныя сябры прыроды ўжо рыхтуюцца да іх сустрэчы, нягледзячы на занятасць. Тым больш, што прывабіць птушак — самы даступны метад біялагічнай аховы садоў і агародаў.

Першая значная дапамога птушкам — добры домік, падрамантаваны мінулагодні. А то і новы!

У горадзе яго можна зрабіць з дошак ад скрынь, якія часта паляць каля магазінаў **(мал. 1).** Галоўнае, каб дошкі былі не вельмі тонкія (не менш 1—1,5 см). Плошча дна доміка для вялікай сініцы — 130—150 см², мухалоўкі-пяструшкі — самага звычайнага жыхара штучнага гняздоўя—усяго 100 см². Дарэчы, дно неабавязкова павінна быць квадратным.

Для бакавых сценак і дна дошчачкі бярыце шырынёй 8—10 см і даўжынёй 26—28 см; для пярэдняй і задняй сценак — яшчэ менш. Зверху дошкі мацуюць планкай, а знізу прыбіваюць да дна. Накрыўка, якая здымаецца, робіцца з дзвюх дошак. Знізу іх мацуюць дзвюма планкамі, якія ставяцца на рабро. Дошчачкі ўваходзяць паміж выступамі пярэдняй і задняй планак. Каб у дождж не цякло, трэба шчыліну ў накрыўцы замазаць кітам ці пластылінам, а зверху прыбіць планку.

Ляток робіцца круглым ці квадратным (3×3 см). Прапілаваць яго трэба перад тым, як збіваць дошкі планкамі. Круглы прасвідраваны ляток дыяметрам каля 3,5 см размяшчайце пад самай верхняй планкай. Каб дзятлы не раздзяўблі домік, вакол лятка прыбіваюць кавалачак бляхі.

Гняздоўе можа быць трохвугольнае. Для засцярогі ад дажджу яго можна закрыць зверху толем **(мал. 2).** Для гарыхвостак робяць рамбічны домік **(мал. 3),** а для мухаловак-пястрышак — кубічны **(мал. 4).**

Для белых сітавак самым лепшым будзе домік з прыступкай — яна не можа наляту ныраць у ляток **(мал. 5).**

У куце двара, дзе знаходзіцца сметнік, лепш вешаць звычайны вугалок **(мал. 6).** Яго добра абжываюць шэрыя мухалоўкі. Ім жа падыдзе паўадкрытае гняздоўе **(мал. 7).** Пішчух задаволіць трохвугольнае гняздоўе **(мал. 8).** Праўда, іх прывабліваюць там, дзе ўчастак знаходзіцца каля лесу.

Для стрыжоў робяцца прамавугольныя домікі **(мал. 9),** якія нагадваюць звычайную скрыню.

ЗААПАРК У ХАЦЕ

«АПЕРАЦЫЯ» НА ДЗЮБЕ

Пры працяглым утрыманні ў клетцы ў птушак занадта адрастаюць дзюбы, што ім вельмі перашкаджае. Трэба сачыць за гэтым і, заўважыўшы, своечасова зрабіць адпаведную «хірургічную аперацыю».

Вострымі маленькімі нажнічкамі або кусачкамі адстрыжыце адросшы кончык дзюбы. Адразаць трэба вельмі ўважліва, невялічкімі кавалачкамі, каб не пашкодзіць жывую тканку. Помніце, што птушкі вельмі дрэнна пераносяць нават невялікую страту крыві.

Перад «аперацыяй» дзюбу трэба змазаць цёплай гліцэрынай або алеем. Пасля «аперацыі» дзюбу (асабліва ў папугаяў) асцярожна падраўняйце дробненькай наждачкай або манікюрнай пілачкай.

І яшчэ: пасля «аперацыі» некалькі дзён не давайце птушцы цвёрдых кармоў. Трэба пачакаць, пакуль дзюба крыху паджыве.

КАЛІ ВОЛЯ НЕ НА КАРЫСЦЬ

Сакавік у разгары. Цёпла. За акном даўно апусцелі кармушкі для птушак. Зімнія «госці» ўжо іх пакінулі, яны ўсё часцей сустракаюцца ў садзе, у парку, у прыгарадным гаі.

Значна павесялелі і зусім хатнія птушкі. А што тут казаць пра сапраўдных лясных птушак, што нейкім чынам трапілі да нас у чалавечае жыллё!

Усю зіму яны спакойна жылі ў сваіх клетках. А цяпер захваляваліся, часта пераскокваюць з жэрдачкі на жэрдачку, б'юцца аб дрот клеткі. Вясна!

Так і хочацца адчыніць дзверцы клеткі і выпусціць вязня на волю. Але... Гэтага нельга рабіць ні ў якім разе. Калі выпусціць птушку, якая доўга пражыла ў доме, і прывыкла да таго, што корму ў яе заўсёды хапае, на волі яна абавязкова загіне. Яна ўжо не здолее выжыць там, дзе трэба няспынна клапаціцца аб «харчы» і ўвесь час асцерагацца ворагаў.

Зрабіце лепш так: перанясіце клетку бліжэй да акна, пастаўце спецыяльныя ваннанчкі з вадой для купання, часцей мяняйце ваду і сачыце, каб у птушак заўсёды быў свежы і паўнацэнны рацыён харчавання.

Веснавое ўзрушэнне неўзабаве пройдзе, і клетка зноў стане для птушкі родным утульным домам.

ДОБРЫ ГУСТ У МЫШЭЙ!

Згодна з навейшымі даследаваннямі канадскіх вучоных, сыр можа стаць адным з «сакрэтаў» здаровай асляпляльнай усмешкі. Кавалачак цвёрдага сыру пасля яды дапаможа затрымаць разбурэнне зубоў.

Справа ў тым, што кальцый і фосфар, якія ўтрымліваюцца ў сыры, у спалучэнні са слінай застаюцца на паверхні зубоў прыкладна дзве гадзіны, абараняючы іх ад уздзеяння кіслот, што выдзяляюцца салодкімі стравамі і напіткамі.

Нездарма, відаць, у розных паданнях і ў гумарыстычных малюнках мышэй часта адлюстроўваюць з абгрызеным кавалкам сыру.

ДЗЕЦІ І ЛАЗНЯ

Пачынаючы з 3—5-гадовага ўзросту дзіця можна прывучаць да парнай лазні. Рабіць гэта, аднак, трэба асцярожна. Хадзіць у лазню лепш раніцай, калі вільготнасць паветра там не вельмі вялікая. На першы раз для дзіцяці дастаткова аднаго заходу ў парылку на 1—2 хвіліны. Паступова колькасць заходаў і час знаходжання ў парным пакоі можна павялічыць: за 2 заходы да 6—10 хвілін.

У сухой лазні-сауне заходзіць у парылку дзеці могуць 1—2 разы і быць там 4—5 хвілін.

Нашча і адразу пасля яды парыцца не рэкамендуецца, трэба, каб пасля абеду прайшло не менш як 2 гадзіны.

ХОЧАЦЕ—ВЕРЦЕ...

● Напроціў сэрца дзве іголкі накрыж засцерагаюць **ад сурокаў.**

● **Сурокі** «адхаджваюць» назад пяткамі (адыходзяць назад).

● **Калі ноччу сабака завые,** трэба падушку пад галавой перавярнуць і сказаць: «На сваю галаву!». Сабака змоўкне.

● У час маладзіка не паказвай Месяцу **пусты мех:** век пустата будзе.

● Калі сонца закацілася — **не кідай смецця на вуліцу:** пракідаешся.

● У маладзік **нельга нарыхтоўваць саленні,** і ўвогуле што-небудзь надоўга гатаваць.